

TROŠARINE - POSEBNI POREZ NA KAVU I OPOREZIVANJE DUHANSKIH PROIZVODA

Džolić, Anđela

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:694869>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**TROŠARINE – POSEBNI POREZ NA KAVU I
OPOREZIVANJE DUHANSKIH PROIZVODA**

Mentor:

doc. dr. sc. Paško Burnać

Student:

Andela Džolić

Split, rujan, 2022.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Predmet i cilj rada	3
1.2. Metode rada	4
1.3. Sadržaj i struktura rada	4
2. TROŠARINE I POSEBNI POREZI	5
2.1. Definiranje pojma trošarina	5
2.2. Povijesni razvoj trošarina	8
2.3. Razlozi uvođenja trošarina	9
2.3.1. Fiskalni razlozi uvođenja trošarina	10
2.3.2. Nefiskalni razlozi uvođenja trošarina.....	10
2.4. Ciljevi i učinci primjene trošarina	11
3. OBLICI TROŠARINA I POSEBNIH POREZA	13
3.1. Harmonizirani sustav trošarina	13
3.1.1. Trošarine na duhan i duhanske prerađevine	14
3.1.1.1. Obračun trošarina na duhan i duhanske prerađevine – primjer.....	16
3.1.2. Trošarine na alkoholna pića	17
3.1.3. Trošarine na energente i električnu energiju.....	20
3.2. Posebni porezi na promet.....	23
3.2.1. Posebni porezi na kavu.....	23
3.2.1.1. Obračun posebnog poreza na kavu – primjer.....	24
3.2.2. Posebni porezi na bezalkoholna pića	26
3.2.3. Posebni porezi na motorna vozila.....	28
4. PRIHODI OD TROŠARINA U REPUBLICI HRVATSKOJ	30
4.1. Prihodi državnog proračuna	30
4.2. Prihodi od trošarina u Republici Hrvatskoj	32
4.3. Trošarine u Europskoj Uniji	35
5. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	43
POPIS SLIKA	45
POPIS TABLICA	45
POPIS GRAFIKONA	45
SAŽETAK :.....	46

1. UVOD

Najbitniji način prikupljanja prihoda u suvremenim državama su porezi. „Porezi su jako povezani sa poslovnim, ali i privatnim dijelom života skoro svih ljudi, porezi su jako povezani i sa akcijama u vezi tvrtki, kao što su osnivanje, poslovanje ili prestanak poslovanja tvrtke.“¹ Porezima se prikuplja određeni, veliki iznos prihoda kojima se onda podmiruju javni rashodi i određene javne potrebe zbog ostvarenja fiskalnih ciljeva. Navedeno se odnosi na fiskalne razloge uvođenja poreza, osim njih postoje i drugi, nefiskalni ciljevi. Neki od njih su socijalni, ekološki, zdravstveni i slično. Države primjenjuju određen broj raznih poreznih oblika, a skup svih poreznih oblika koje država koristi naziva se porezni sustav. „Porezni sustav je podsustav ukupnog gospodarskog sustava te iz tog razloga mora slijediti njegove ciljeve i zadatke.“²

Postoje razne klasifikacije poreza, a jedna od bitnijih je ona koja dijeli poreze na izravne i neizravne. Izravni porezi su oni kojima se direktno tereti porezni obveznik, odnosno obveznik ne može tu obvezu prevaliti na drugu osobu. Ona osoba koja plaća porez, porez i snosi. Najpoznatiji izravni porezi su porez na dohodak ili porez na dobit. S druge strane imamo neizravne poreze, njih ne snosi ona osoba koja ga plaća. Znači, neizravni porezi se nerijetko prevaljuju na drugoga. Porezni obveznici neizravnih poreza preko cijene vlastitih dobara ili usluga prebacuje breme neizravnog poreza na potrošače istih dobara ili usluga, a to su građani. Najznačajniji neizravni porez je PDV ili punim nazivom porez na dodanu vrijednost.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada su trošarine ili posebni porezi, jedan od najstarijih poreznih oblika. Duhan, energenti i alkohol su najčešći predmet oporezivanja trošarinama. Razlozi uvođenja ove vrste poreza su fiskalni i nefiskalni (socijalni, zdravstveni, ekološki...). Zbog različitih razloga uvođenja trošarina, različite zemlje imaju različit broj trošarina, odnosno posebnih poreza.

Cilj rada je prikazivanje procesa oporezivanja trošarinama, tj. posebnim porezima te pojašnjenje njihove uloge u poreznom sustavu zbog shvaćanja njihovog značaja. Cilj je utvrđivanje i objašnjavanje pojma trošarina te podvrsta trošarina, s posebnim naglaskom na posebni porez na kavu i oporezivanje trošarinama duhana i duhanskih proizvoda. Cilj je i

¹ Jelčić, B. (1997). Javne financije, Informator, Zagreb

² Jelčić, B. (1997). Javne financije, Informator, Zagreb

prikazati prihode od trošarina u Republici Hrvatskoj, a potom i prikazati visine trošarina u Europskoj Uniji.

1.2. Metode rada

Podatci koji su korišteni pri izradi rada su prikupljeni iz sekundarnih izvora podataka. Podatci su prikupljeni iz stručne domaće literature koja se odnosi na područje poreznih sustava.

Pri izradi rada korištene su određene metode za obradu prikupljenih podataka. Metode koje su korištene su: metoda deskripcije, metoda komparacije, metoda analize, metoda kompilacije i metode indukcije i dedukcije. „Metoda deskripcije je postupak jednostavnog opisivanja procesa i predmeta, bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.“³ Metoda komparacije ili metoda usporedbe je metoda pomoću koje se informacije stavljaju u okvir pomoću kojeg se mogu istaći sličnosti i različitosti prikupljenih informacija. Metoda analize je proces znanstvenog istraživanja, ovom metodom složeni pojmovi se raščlanjuju na jednostavnije dijelove. Metoda kompilacije je preuzimanje rezultata znanstvenih istraživanja, opažanja, stavova ili zaključaka drugih pojedinaca. Induktivnom metodom se zaključivanjem pojedinih konstatacija stiže do zaključaka o općem sudu, a suprotno tome, deduktivnom se metodom iz općih sudova donose specifični, individualni zaključci.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od pet glavnih poglavlja, sva poglavlja dodatno su razlučena. U prvom dijelu rada, točnije u uvodnom dijelu rada navedeni su predmet i cilj rada, navedene i objašnjene su metode korištene za izradu rada te su definirani sadržaj i struktura rada. Nadalje, drugi dio rada posvećen je trošarinama, definiran je pojam trošarina, opisan je povijesni razvoj trošarina, navedeni su i objašnjeni fiskalni i nefiskalni razlozi uvođenja trošarina, te su pojašnjeni ciljevi i željeni učinci primjene trošarina. Treći dio rada se odnosi na oblike trošarina, odnosno na oblike posebnih poreza koji se primjenjuju. Objašnjeni su svi oblici trošarina i posebnih poreza, ali poseban naglasak je stavljen na posebni porez na kavu i oporezivanje duhanskih proizvoda. U četvrtom dijelu rada analizirani su prihodi od trošarina u Republici Hrvatskoj. Peti dio je zaključni dio, ovdje su izneseni glavni zaključci rada. Nakon samog zaključka prate literatura

³ Čendo Metzinger, T. i Toth, M. (2020). Metodologija istraživačkog rada za stručne studije, Velika Gorica, Veleučilište Velika Gorica

te popis slika i grafova. Ovdje su navedeni svi materijali korišteni za izradu ovog rada, popis slika i grafova, sažetak i sažetak na engleskom jeziku.

2. TROŠARINE I POSEBNI POREZI

2.1. Definiranje pojma trošarina

U suvremenim državama, najčešći je slučaj da ostvarenih dohodak, odnosno trošenje istog podliježe oporezivanju na dva načina. Prvi način je preko općeg poreza na promet, a drugi način je putem trošarina. Općim porezom terete se svi proizvodi i usluge koji su prisutni na tržištu (uz manji broj iznimaka), najčešći oblik ovog oblika poreza je porez na dodanu vrijednost. Naspram općem oporezivanju stoje trošarine. Trošarine su specifična vrsta poreza na promet, podrazumijevaju pojedinačan oblik naplaćivanja poreza koji zahvaća samo jedan ili skupinu srodnih proizvoda koji imaju identičnu svrhu. Trošarine su indirektni porezi, koji se razlikuju ovisno o subjektu oporezivanja. Trošarine spadaju u skupinu jednofaznih poreza na promet. Proizvodi koji se terete trošarinama imaju barem jednu od sljedećih značajki. Država ima mogućnost kontrolirati i nadgledati proizvodnju i prodaju navedenih proizvoda. Ovi proizvodi obično imaju cjenovno neelastičnu potražnju, što znači kako rast cijena proizvoda neće znatno smanjiti količinu njihove potrošnje. Ovo je glavno obilježje proizvoda koji podliježu trošarinama. Nadalje, ovi proizvodi imaju dohodovnu elastičnost potražnje u iznosu većem od jedan, što govori kako su to luksuzni proizvodi. Zadnja karakteristika je ta da država ima stajalište kako je potrošnja ovih proizvoda nezdrava za osobe koje ih troše i za okolinu.⁴

„Proizvodi koji se terete trošarinama možemo uvrstiti u tri skupine, a to su:

- Alkohol i alkoholna pića
- Energenti i električna energija
- Duhanske prerađevine.“⁵

Navedene skupine se dodatno proširuju nizom proizvoda unutar jedne skupine. Također, svaka država samostalno određuje koji će proizvodi biti podvrgnuti trošarinama.⁶ Neke države trošarinama oporezuju i više od dvadeset različitih proizvoda. Trošarine pripadaju državnim porezima, odnosno služe za financiranje proračuna države. Od 2002. godine Porezna uprava

⁴ Kesner – Škreb M. (1999). Trošarine. Financijska praksa, 23 (6), 765-767.

⁵ Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21

⁶ Šimurina, N., Dražić Lutilsky, I., Barbić D. i Draglija Kostić, M. (2018). Osnove porezne pismenosti. Narodne Novine. Zagreb.

određene aktivnosti prebacuje kao odgovornosti i nadležnost Carinske uprave Republike Hrvatske. Neke od aktivnosti su obračun, naplata i nadzor posebnih poreza. Tako je Carinska uprava djelomično rasteretila Poreznu upravu.

„Trošarine se obračunavaju na tri načina:

- prema vrijednosti (ad valorem), izračunano u odnosu prema maloprodajnoj cijeni
- posebnom metodom, odnosno prema količini proizvoda i
- kombinacijom te dvije metode.“⁷

Nije lako odrediti koji je oblik obračunavanja trošarina najbolji. Odgovor ovisi o obliku trošarinskoj proizvoda te pojedinostima primjene svakog od oblika. „Najučestaliji oblik oporezivanja trošarinom je slučaj kada je trošarina plaća kao jedinični porez, odnosno u cjelokupnom iznosu po mjernoj jedinici proizvoda.“⁸

„Trošarinskim obveznikom se smatra osoba koja je u obvezi plaćanja trošarine, a to su:

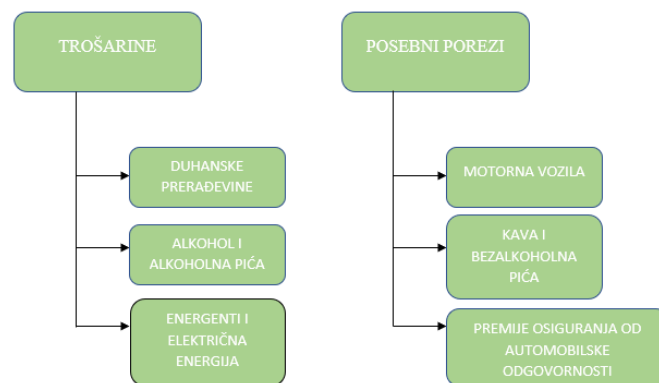
- Ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta,
- Uvoznik trošarinskih proizvoda,
- Proizvođač trošarinskih proizvoda izvan sustava odgode,
- Kupac oduzetih trošarinskih proizvoda, osim ako je kupac ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta ili oslobođeni korisnik,
- Kupac trošarinskih proizvoda u postupku spajanja gospodarskih subjekata, osim ako je kupac ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta ili oslobođeni korisnik,
- Novonastali subjekt u postupku spajanja gospodarskih subjekata kojemu su otpremljeni trošarinski proizvodi nakon završetka postupka spajanja gospodarskih subjekata, osim ako je taj subjekt ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta ili oslobođeni korisnik,
- Kupac trošarinskih proizvoda u postupku stečaja,
- Vjerovnik kojemu su trošarinski proizvodi otpremljeni u postupku stečaja, osim ako je vjerovnik ovlašteni držatelj trošarinskog skladišta ili oslobođeni korisnik.
- Osoba koja nezakonito proizvede, uveze, unese, preveze, posjeduje, proda ili kupi trošarinske proizvode,
- Osoba koja sudjeluje u nezakonitoj proizvodnji, unosu ili uvozu trošarinskih proizvoda te osoba koja čuva nezakonito proizvedene, unesene odnosno uvezene trošarinske proizvode,

⁷ Kuliš, D. (2005). Plaćamo li europske trošarine?. Zagreb, Institut za javne financije (dostupno na: <http://www.ijf.hr/trosarine/trosarine.pdf>)

⁸ Mijatović, N. (2005). Oporezivanje prometa, Zagreb, Pravni fakultet

- Osoba koja je, u skladu s odredbama zakona o trošarinama, položila instrument osiguranja plaćanja trošarine, odnosno jamac naveden na instrumentu osiguranja plaćanja trošarine,
- Oslobođeni korisnik trošarinskih proizvoda kada otprema ili koristi trošarinske proizvode u svrhe za koje nije dobio odobrenje.⁹

Kroz rad je vidljivo kako se trošarine nerijetko zovu i posebni porezi. Bitno je diferencirati koji se proizvodi ubrajaju u trošarine, a u koji posebne poreze. „U Hrvatskom porezno-pravnom sustavu pojam *trošarine* se koristi za, na razini Europske unije, harmonizirani sustav trošarinskog oporezivanja (trošarine prilagođene EU zahtjevima), dok se pojam *posebni porezi* koristi za oblike trošarinskog oporezivanja koji nisu predmet harmonizacije s europskim propisima.“¹⁰ Harmonizirani sustav trošarinskog oporezivanja uključuje oporezivanje alkohola i alkoholnih pića, duhana, energenata i električne energije. Harmonizirani sustav trošarinskog oporezivanja ne uključuje oporezivanje motornih vozila, oporezivanje kave i bezalkoholnih pića, oporezivanje premija osiguranja automobilske odgovornosti koja je obavezna i premije kasko osiguranja za cestovna vozila. Može se uočiti kako se za dio koji nije obuhvaćen harmonizacijom često koristi naziv posebni porezi. Sljedeća slika prikazuje trošarine i posebne poreze.

Slika 1: Trošarine i posebni porezi

Izvor: prikaz autorice prema: Šimurina, N., Dražić Lutlisky, I., Barbić, D. i Dragija Kostić, M. (2018). Osnove porezne pismenosti, Narodne novine d.d., br. 3 str. 351-364, Zagreb.

⁹ Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21

¹⁰ Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje – opće informacije (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/uvod/3697>)

2.2. Povijesni razvoj trošarina

Svakako jedan od najstarijih oblika poreza je posebni porez. Prvo zabilježeno postojanje posebnog poreza javlja se u Rimu i Ateni, a zatim u antički državama Dalekog i Bliskog istoka. Ovaj oblik poreza nastao je kao konzekvenca pojave novca, a tako i kao konzekvenca povećane trgovinske razmjene. U ovom periodu posebni porezi su se preferirali više nego izravni porezi. Naime, posebnim poreznima bilo je moguće oporezivanje plemstva i svećenstva koje je tada bilo lišeno izravnih poreza.

Prema povijesnim dokumentima, akcize ili trošarine su bile poznata pojava već krajem 12. stoljeća, a njihov kredibilitet raste tijekom 16., 17., i 18. stoljeća. U tom periodu trošarine se šire na veći broj proizvoda i na brojne vrste proizvoda, npr., koža, žito, kava, krzno, tekstil, meso i sl. Rast značaja ovog poreznog oblika povezan je s činjenicom kako vladari prilikom uvođenja trošarina nisu morali tražiti odobrenje i dozvolu staleških supina, dok su za uvođenje izravnih poreza trebali dozvolu i suglasnost. Također važnost ovog oblika poreza raste jer su potrebe država za sredstvima su povećane zbog ratova.¹¹ Posebni porezi se mogu promatrati kao preteča porezu na dohodak jer povlaštene društvene klase nisu bile pošteđene od naplate. Riječ akciza, jedan od naziva trošarina, odnosno posebnih poreza datira iz 16. stoljeća kada se u Nizozemskoj tim poreznim oblikom oporezivalo pivo, sol, šećer i alkoholna pića. Smatra se kako je riječ potekla iz najstarijeg razdoblja u razvoju francuskoga jezika, od riječi „assise“, čiji prijevod može značiti „podmirenje duga ili računa“ ili „oporezivanje“. Primjer Nizozemske uskoro prate Njemačka i Engleska, a potom i druge europske zemlje. „U 19. stoljeću akcize su bile element sustava općeg poreza na promet robom koji se početkom 20. stoljeća pretvara u opći porez na potrošnju, točnije od 1960-ih godina u porez na dodanu vrijednost ili PDV.“¹²

Kao dva zagovornika uvođenja trošarina posebnih prometa bitno je istaknuti William Petty-a i Christien Tuzel-a. U vlastitoj diskusiji „Treaties of Taxes and Contributions“ iz 1662. godine William Petty potiče snažniju primjenu posebnih poreza, ponajviše zbog njihovog lakog ubiranja. Christien Tenzel 1685. godine u svom djelu „Discovered goldmine in the excises“ kao prednosti posebnih poreza navodi nevidljivost, izdašnost, dobrovoljnost i njihov doprinos poticanju štednje.¹³ S druge strane postojali su i protivnici posebnim porezima. Protivnici su

¹¹ Šimović J. i Šimović H. (2006). Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije. Zagreb, Pravni fakultet Zagreb (monografija)

¹² Kuliš, D. (2005). Plaćamo li europske trošarine?. Zagreb, Institut za javne financije (dostupno na: <http://www.ijf.hr/trosarine/trosarine.pdf>)

¹³ Šimović J. i Šimović H. (2006). Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije. Zagreb, Pravni fakultet Zagreb (monografija)

tvrdili kako je nepošteno sve proizvode u prometu oporezivati jednako. Zagovarali su blaže oporezivanje proizvode široke potrošnje kako bi se zaštitili siromašniji članovi pučanstva, dok je luksuznije proizvode trebalo oporezivati po višim stopama.

Trošarine u Hrvatskoj postoje skoro oduvijek bez obzira na državno uređenje. Izuzetak je period poslije Drugog svjetskog rata, što sugerira na činjenicu kako je vlada prepoznala suštinu trošarina u poreznom sustavu.

U samostalnoj Hrvatskoj sveobuhvatna porezna reforma započela je 1993. godine. Iste godine u Hrvatskoj je uvedena prva trošarina, trošarina na kavu. Godinu dana poslije uvode se trošarine na sljedećih šest proizvoda, a to su: pivo, alkohol, bezalkoholna pića, automobile, duhanske prerađevine i naftne derivate. Potom 1999. godine uvode se trošarine na luksuzne proizvode kao što su obuća i odjeća od krzna, nakit, oružje i slično. Međutim, ovaj oblik trošarine na primjenjuje se od 2013. godine jer su prihodi od ovog oblika trošarina bili zanemarivi i neisplativi. 2002. godine uspostavljen je porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila. Nove trošarine vezane uz oporezivanje energenata uvedene su 2010. godine kada je došlo do izmjena u Zakonu o trošarinama.

„Trošarine čine jako bitan prihod državnog proračuna. Trošarinama se prikuplja u prosjeku oko 15% ukupnih poreznih prihoda Hrvatskog državnog proračuna.“¹⁴ Što trošarine čini drugim najvećim poreznim prihodom proračuna nakon poreza na dodanu vrijednost. Republika Hrvatska koristi znatno manji broj trošarina u usporedbi sa drugim zemljama članicama Europske Unije. Naime, u nekim članicama Europske Unije oporezuje se 20 ili više različitih proizvoda.¹⁵

2.3. Razlozi uvođenja trošarina

Porezna vlast mora imati opravdane razloge za uvođenje bilo kojeg poreza, pa tako i u slučaju uvođenja posebnih poreza, odnosno trošarina. U slučaju posebnih poreza razlozi za uvođenje su fiskalni i nefiskalni.¹⁶

¹⁴ Kesner – Škreb M. (1999). Trošarine. *Financijska praksa*, 23 (6), 765-767.

¹⁵ Bejaković, P. (2018). Razvoj trošarina u Hrvatskoj. *Političke analize*, 9 (35), 45-50.

¹⁶ Šimović J. i Šimović H. (2006). *Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije*. Zagreb, Pravni fakultet Zagreb (monografija)

2.3.1. Fiskalni razlozi uvođenja trošarina

Posebni porezi na promet su oblik poreza pomoću kojeg suvremene države ostvaruju vlastite ciljeve te osigurava unosne i uravnotežene prihode za podmirivanje javnih rashoda te za financiranje javnih dobara. Zbog navedenog, posebni porezi su zanimljivi sa fiskalnog polazišta. Naime, sam pridjev „fiskalan“ simbolizira ono što se odnosi na državnu blagajnu.

Njemačka je 1916. godine uvela opći porez na promet u svoj porezni sustav, kasnije su njen primjer slijedile i ostale države.¹⁷ Ovaj čin uvođenja općeg poreza na promet pozitivno se odrazio se na važnost trošarina i na njihovu fiskalnu izdašnost. Konstrukcija posebnih poreza na promet danas je simplificirana te su stavljeni naglasci na određene proizvode. U većem broju zemalja članica Europske Unije tri trošarinska proizvoda stvaraju oko 90% cjelokupne zarade trošarinskih prihoda, a ti proizvodi su alkohol, naftni derivati i duhanski proizvodi.

2.3.2. Nefiskalni razlozi uvođenja trošarina

Suvremene države pokušavaju pridobiti povjerenje i simpatiju opće javnosti kako bi mogle opravdati uvođenje trošarina. Ovdje fiskalni razlozi padaju u drugi plan, a do izražaja dolaze nefiskalni razlozi.

„Najvažniji nefiskalni razlozi uvođenja trošarina su:

- zdravstveni razlozi
- društveni razlozi
- razlozi s aspekta ekosustava
- gospodarski razlozi
- načelo upotrebljivosti
- povećanje cijena inozemnih proizvoda.“¹⁸

Prekomjerna i konstantna upotreba određenih nezdravih proizvoda dovodi do ugrožavanja zdravlja građana. Pretpostavlja se kako će navedeni građani trebati zdravstvenu pomoć, povećanje posla zdravstvenih djelatnika znači i povećanje državnih izdataka. Tako se pod zdravstvenim razlozima podrazumijeva uključivanje trošarina na određene proizvode koji ugrožavaju zdravlje kako bi građani manje trošili na njih. Navedeni proizvodi mogu biti

¹⁷ Jelčić, B. (1997) Javne financije. Informator, Zagreb

¹⁸ Šimović J. i Šimović H. (2006). Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije. Zagreb, Pravni fakultet Zagreb (monografija)

duhanski proizvodi ili alkoholna pića. Pretpostavka je kako će povećanje cijena dovesti do obeshrabrenja potrošača i samim time do smanjenja upotrebe.

Uvođenje trošarina iz društvenih razloga odnosi se na konstataciju da bi svaki pojedinac morao sudjelovati u namirivanju javnih rashoda nezavisno o postignutom dohotku, odnosno na načelo porezne pravednosti. Logika navodi kako građani s slabijom ekonomskom moći neće (ili će manje) kupovati proizvode koji su predmet trošarina, već će ih kupovati građani s većom ekonomskom snagom.

Razlozi s aspekta ekosustava danas postaju jako važan faktor za uvođenje posebnih poreza. Ovi razlozi se tiču proizvoda čija prekomjerna uporaba ima nepovoljan učinak na prirodu odnos, tj. okoliš te na ograničene izvore energije koji se ne mogu obnoviti. Ovo se prvenstveno odnosi na naftu, naftne derivate i prirodni plin. Trošarine na energiju poskupljuju proizvode čija potrošnja nepovoljno ima nepovoljan učinak na prirodni okoliš te pomoću većih cijena energije reflektira se na racionalniju potrošnju ograničenih resursa. Krajnji cilj ekološkog aspekta je osvještavanje ljudi, građana o važnosti zaštite okoliša za vlastitu dobrobit, ali i za dobrobit budućih generacija. Gospodarski razlog uspostavljanja trošarina je reduciranje potrošnje proizvoda na domaćem tržištu, što otvara prostor za povećanje izvoza. Povećani izvoz dovodi do boljeg položaja gospodarstva u nacionalnim tržišnim odnosima. Ukoliko se uvedu trošarine na uvedene proizvode, dolazi do povećanja cijena istih čime se smanjuje potrošnja. Posljedica ovih radnje je smanjenje uvoza i odliva depozitnih sredstava u inostranstvo.

Načelo upotrebljivosti uspostavlja određenu povezanost među potrošnjom određenih proizvoda te dobrobiti koje posjeduju oni pojedinci koji iste plaćaju. Načelo je prvenstveno bazirano na naftu i njene derivate, točnije na oporezivanje istih. Prema načelu, onaj tko u većoj količini koristi određeno motorno vozilo i time realizira, direktno ili indirektno, korist zaračunava mu se viši iznos trošarine. Taj veći iznos trošarine je vrsta naknade za realiziranu korist koju je djelomice postigao uz pomoć naftnih derivata.¹⁹

2.4. Ciljevi i učinci primjene trošarina

Trošarinama se tereti promet jednog proizvoda ili grupe sličnih proizvoda, a neki od ciljeva ovog načina oporezivanja su:

- Uvođenje progresivnosti u porezni sustav, ova progresivnost se usredotočuje na luksuznija dobra. U nekim situacijama skoro je neizvedivo primijeniti progresivan porez

¹⁹ Mijatović, N. (2005) Oporezivanje prometa. Pravni fakultet, Zagreb

na dohodak, tada su trošarine efikasan način za progresivno razvrstavanje poreznih nameta. Kada se razmatra uvođenje posebnog poreza, odnosno trošarine potrebno je utvrditi koji su to proizvodi sa luksuznim obilježjima i kolika bi bila cjenovna učinkovitost potražnje za tim luksuznim proizvodima. Osim utvrđivanja obilježja luksuznih proizvoda, što nije lagan posao, potrebno je utvrditi ima li proizvod i zamjenu, odnosno supstitut. Ukoliko se dogodi da nakon uvođenja trošarine potražnja za proizvodom padne ili dođe do usredotočenja na supstitute, do povećanja progresivnosti poreznog sustava neće doći, ona se neće moći realizirati.

- Trošarine se mogu uvoditi kada je zbog birokracije teže primijeniti, uvesti složenije porezne oblike. Nekada su trošarine, odnosno njihovu prikupljanje puno primjerenije u praksi od složenih metoda linearnog poreza na dohodak. Ovo se može dogoditi u zemljama koje su u razvoju, pa imaju manji broj postrojenja. Trošarinama se uglavnom oporezuju proizvodi čiji je opseg prodaje velik, postoji manji broj proizvođača za oporezivane proizvode, nemaju supstitute i potražnja za tim proizvodima je cjenovno neelastična.
- Trošarine se također mogu uvesti kako bi se ponukalo potrošače da smanje, a na kraju krajeva i prestanu konzumirati određene proizvode. Ovo je vidljivo na primjeru alkohola i cigareta. Ova vrsta trošarina ima određena obilježja regresivnih poreza, točnije više tereti domaćinstva s niskim dohotkom. Ali ta regresivnost je razumljiva kada se tome pridoda da se radi o proizvodima čije korištenje šteti zdravlju, a nekada je i nemoralno. Navedeno se nadovezuje na nefiskalni, zdravstveni razlog uvođenja trošarina, pa navedeno možemo smatrati i jednim od načina za smanjivanje izdataka u zdravstvu, pa samim time i smanjivanje troškova države.
- Trošarine se uvode i kako bi se reduciralo zagađenje prirode, što se nadovezuje na ekološke razloge uvođenja.
- Cilj trošarina je ostvarenje preraspodjele efekata oporezivanja, zbog korekcije nepovoljnih socijalnih efekata primjene drugih poreza. Navedeno se odnosi na oporezivanje određenih luksuznih proizvoda kao što su zlato, nakit, parfemi, krzno i slično.

S obzirom na sve spomenuto može se doći do zaključka kako primjena trošarina za posljedicu ima izobličenu ponudu i potražnju, jer se trošarinama tereti ograničen broj proizvoda.

3. OBLICI TROŠARINA I POSEBNIH POREZA

Republika Hrvatska ima porezni sustav koji je je kompatibilan sa odrednicama Europske unije, pa je samim time srodan poreznim sustavima drugih država članica.

Potrebno je diferencirati koji se proizvodi ubrajaju u trošarine, a koji se ubrajaju u posebne poreze. Može se zaključiti kako ulaskom u Europsku uniju trošarine mogu podijeliti na dvije skupine. Prva skupina bi bila skupina trošarina koje su prilagođene, harmonizirane sa zahtjevima Europske unije. Dok je druga skupina, skupina posebnih poreza koji nisu predmet harmonizacije, odnosno njih određuje svaka država zasebno.

3.1. Harmonizirani sustav trošarina

Harmonizacija predstavlja usklađivanje poreznih sustava država koje su članice Europske unije. Cilj ovakvog usklađivanja je izbjeći negativan utjecaj koji bi nacionalne porezne mjere mogle imati na funkcioniranje zajedničkog tržišta država članica.

Opći okvir oporezivanja trošarinama u Europskoj uniji utvrđen je u Direktivi Vijeća 2008/118/EU. Ova direktiva označava temeljni propis kojim se regulira trošarinsko oporezivanje. Direktiva regulira opće uvjete oporezivanja proizvoda koji se terete trošarinama. Osim ove, glavne direktive za svaku skupinu trošarinskih proizvoda postoje zasebne direktive kojima su definirane pojedinosti kao što su predmet oporezivanja, oslobođenja, trošarinske osnovice i slično.

Međunarodni standard, koji se primjenjuje i u harmoniziranom trošarinskom sustavu Europske unije, navodi kako se roba oporezuje trošarinom u državi potrošnje. Odnosno, primjenjuje se načelo odredišta, a primjenjuje se po stopama koje su propisane u pojedinoj državi.

Za promet trošarinskih proizvoda može se kazati kako je uvjetno slobodan. Sloboda kretanja jest jedna od četiri slobode jedinstvenog tržišta Europske unije, ali zbog primjene trošarinskih propisa promet trošarinskih proizvoda podliježe određenim pravilima. Proizvodi koji se terete trošarinama, a pušteni su u potrošnju na području Republike Hrvatske ne podliježu specifičnim mjerama kretanja unutar same Republike Hrvatske.

Trošarinski proizvodi su:

- Duhan i duhanske prerađevine (cigarete, cigare i cigarilosi, duhani za pušenje)
- Alkoholna pića (pivo, vino, pića dobivena varenjem a da nisu pivo i vino, etilni alkohol i slični među proizvodi)

- Energenti (kerozin, plinsko ulje, motorni benzin, ukapljeni naftni plin, prirodni plin, biogoriva, kruta goriva) i električna energija.

3.1.1. Trošarine na duhan i duhanske preradevine

Duhan i duhanski proizvodi su poznati po tome kako potrošačima konzumacija stvara veliko zadovoljstvo, također ovi proizvodi su poznati i po utjecaju koji imaju na živčani sustav čovjeka. Duhan stvara ovisnost, a njegov najvažniji sastojak je nikotin. Mnoga istraživanja pokazuju koliko štetan utjecaj pušenje ima na zdravlje čovjeka. Bitno je naglasiti kako osim skraćivanja života svojih potrošača, duhan skraćuje život i pasivnim pušačima, osobama koje su u neposrednoj blizini potrošača.

Kao što je već navedeno, predmetom oporezivanja smatraju se cigarete, cigare, cigarilosi, duhan za pušenje, proizvodi namijenjeni za udisanje pare.

Cigarete su smotuljci duhana koji su primjereni za pušenje. Duhan se jednostavnim putem umeće ili umata u cigaretni papir. Cigare i cigarilosi su smotuljci duhana primjereni za pušenje, ali imaju vanjski omotač od prirodnog duhana (za razliku od cigareta). Neto težina cigarilosa na tisuću komada ne prelazi tri kilograma. Pod duhanom za pušenje podrazumijeva se duhan koji je rezan i tako prikladan za pušenje (bez naknadne obrade). Pod proizvodima za udisanje pare podrazumijevaju se prerađeni duhan za zagrijavanje te tekućina koja se konzumira u električnim cigaretama (čak i ako ne sadrži nikotin).

„Određene su sljedeće trošarinske osnovice:

- Na cigarete – 1000 komada maloprodajna cijena
- Na cigare i cigarilose – 1000 komada
- Na rezani duhan za pušenje – 1 kilogram neto težine
- Na e-tekućine – 1 mililitar
- Na duhan za zagrijavanje – 1 kilogram²⁰

„Najnovija Uredba o Visini trošarine na duhanske preradevine i duhanske proizvode stupila je na snagu 1. ožujka 2021. godine.“²¹ Tablica broj 1 prezentira visinu trošarina na duhanske proizvode i preradevine u Republici Hrvatskoj.

²⁰ Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje; Visine i način obračuna trošarina na duhan duhanske proizvode (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630>)

²¹ Carinska Uprava; Donesena je Uredba o visini trošarine na duhanske preradevine i duhanske proizvode (dostupno na: <https://carina.gov.hr/vijesti/donesena-je-uredba-o-visini-trosarine-na-duhanske-preradjevine-i-duhanske-proizvode/9304>)

Tablica 1: Visina trošarine na duhan i duhanske prerađevine

DUHAN I DUHANSKE PRERAĐEVINE		
<i>Predmet oporezivanja</i>	<i>Trošarinska osnovica</i>	<i>Visina trošarine</i>
<i>Cigarete</i>	1000 komada	- Specifična trošarina 400,00 kn - Proporcionalna trošarina 34% od MPC - Minimalna trošarina 888,00 kn
<i>Cigare</i>	1000 komada	860,00 kn
<i>Cigarilosi</i>	1000 komada	860,00 kn
<i>Sitno rezani duhan</i>	1 kilogram	860,00 kn
<i>Ostali duhan</i>	1 kilogram	860,00 kn
<i>e-tekućine</i>	1 mililitar	0,00 kn
<i>Duhan za grijanje</i>	1 kilogram	1400,00 kn
<i>Novi duhanski proizvod</i>	1 kilogram	860,00 kn

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:

<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630>

Iz tablice je uočljivo kako egzistiraju tri vrste trošarina na cigarete.

Naime, u Republici Hrvatskoj najviše su prodavane duhanske prerađevine baš cigarete. „Specifična trošarina za 1000 komada ima iznos od 400,00 kuna. Proporcionalna trošarina iznosi 34% od maloprodajne cijene.“²² Minimalna trošarina ima iznos od 888,00 kuna za 1000 komada.

Trošarine na duhan i duhanske prerađevine se ne plaćaju na prerađevine koje su napravljene u svrhu znanstvenih istraživanja i u svrhu analiziranja koliko su kvalitetni proizvodi.

Bitno je nadodati kako se trošarine ne plaćaju na cigarete koje se proizvode ručno za osobnu upotrebu od prerađevina na koje je već plaćena trošarina te nisu prilagođene i namijenjene za prodaju.

²² Zakon o trošarinama, Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode, NN 33/2020-715

3.1.1.1. Obračun trošarine na duhan i duhanske prerađevine – primjer

Kod obračuna trošarina na duhan i duhanske prerađevine u obzir se uzimaju visine trošarina koje su prethodno navedene u radu. Navedene visine trošarina su definirane Uredbom o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode.

Nadalje u radu će se navesti primjeri obračuna trošarina na cigarete i na duhanske proizvode. Formule za izračun primjera su formule dokumenta koje je objavila Carinska Uprava, naziva „Kako obračunati trošarinu na duhanske prerađevine i duhanske proizvode?“. Prikazani primjeri će se samim time voditi istim dokumentom.

Cigarete

Za izračun trošarina na cigarete potrebno je znati maloprodajne cijene cigareta na dan obračuna. Maloprodajne cijene cigareta mogu se naći na stranicama Carinske uprave.

„Formule za obračun trošarina na cigarete:

- *Specifična trošarina po paketiću* = (specifična trošarina na 1000 komada / 1000 komada) x broj komada u paketiću
- *Proporcionalna trošarina po paketiću* = 34% x maloprodajna cijena po paketiću
- *Ukupna trošarina po paketiću* = specifična trošarina po paketiću + proporcionalna trošarina po paketiću
- *Ukupna trošarina na broj komada za koji se vrši obračun* = (ukupna trošarina po paketiću / broj komada u paketiću) x broj komada za koji se vrši obračun²³

Primjer:

Potrebno je napraviti obračun trošarine na 10 000 komada cigareta marke Marlboro. Maloprodajna cijena ovog paketića Marlboro Touch cigareta na dan obračuna iznosi 33,00 kn, a paketić sadrži 20 komada cigareta.

Obračun trošarine izgleda ovako:

- Specifična trošarina po paketiću = (400,00 kn / 1000 komada) x 20 komada = 8,00 kn
- Proporcionalna trošarina po paketiću = 34% x 33,00 kn = 11,22 kn
- Ukupna trošarina po paketiću = 8,00 kn + 11,22 kn = 19,22 kn

²³ Kako obračunati trošarinu na duhanske prerađevine duhanske proizvode?, Carinska uprava, Ministarstvo financija (dostupno na: <https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/WEB//1.2.2022.%20v2Obra%C4%8Dun%20tro%C5%A1arine%20na%20duhanske%20prera%C4%91evine%20i%20duhanske%20proizvode.pdf>)

- Ukupna trošarina na 10 000 komada = $(19,22 \text{ kn} / 20 \text{ komada}) \times 10\,000 \text{ komada} = 9\,610,00 \text{ kn}$

Bitno je naglasiti kako minimalna trošarina za 1000 komada cigareta iznosi 888,00 kn, odnosno 17,76 kn po paketiću od 20 komada cigareta. Podatci za obračun pronađeni su u Tablici broj 1: Visina trošarine na duhan i duhanske prerađevine.

Duhanski proizvodi

Za obračun trošarina na duhanske proizvode potrebno je znati maloprodajne cijene duhanskih proizvoda na dan obračuna. U nastavku naveden je primjer obračuna trošarine na e-tekućinu koja je sve popularniji duhanski proizvod, jako često korišten među mlađom populacijom.

„Formula za obračun trošarine za e-tekućinu:

- *Specifična trošarina po pakiranju* = specifična trošarina za 1ml x ml u pakiranju²⁴

Primjer:

Potrebno je obračunati trošarinu na 1 pakiranje Red Wolf e-tekućine. 1 pakiranje sadrži 40 ml proizvoda.

U tablici broj 1: Visina trošarina na duhan i duhanske prerađevine vidljivo je kako je osnovica 1ml, a visina trošarine je 0,00kn. Samim time obračun će biti poprilično jednostavan i izgledati će ovako:

Specifična trošarina po pakiranju = $0,00/1,00 \text{ ml} \times 40,00 \text{ ml} = 0,00 \text{ kn}$.

3.1.2. Trošarine na alkoholna pića

Među alkoholna pića ubrajaju se pivo, vina, ostala pića dobivena varenjem te slični među proizvodi i etilni alkohol. „Volumni udio stvarnog alkohola je volumni postotak alkohola mjereno pri temperaturi od 20 Celzijevih stupnjeva, a označava se oznakom %vol.“²⁵

Pivom se podrazumijeva proizvod koji ima udjel stvarnog alkohola veći od 0,5% vol., te proizvod koji je mješavina piva i bezalkoholnog pića koji ima udjel stvarnog alkohola preko 0,5% vol.

²⁴ Kako obračunati trošarinu na duhanske prerađevine duhanske proizvode?, Carinska uprava, Ministarstvo financija (dostupno na:

<https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/WEB//1.2.2022.%20v2Obra%C4%8Dun%20tro%C5%A1arine%20na%20duhanske%20prera%C4%91evine%20i%20duhanske%20proizvode.pdf>)

²⁵ Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21

Postoje dvije vrste vina, a to su mirna i pjenušava vina. Mirna vina su vina koja imaju udio stvarnog alkohola veći od 1,2% vol., ali manji od 15% vol., ako je sav alkohol nastao varenjem. Mirna vina su i vina s udjelom stvarnog alkohola većim od 15%vol., ali manjim od 18% vol., bez obogaćivanja proizvoda i ako je sav alkohol nastao varenjem.

Pjenušava vina imaju posebne čepove u obliku gljive, koji su pričvršćeni na poseban način, a imaju visoki tlak od tri ili više bara. Udio alkohola pjenušavog vina je veći od 1,2% vol., ali manji od 15% vol., a čitav alkohol je nastao varenjem.

Ostala pića koja su dobivena vrenjem dijele se također na mirna i pjenušava pića.

Među proizvodima se smatraju oni proizvodi koji imaju volumni udio stvarnog alkohola između 1,2% i 22% vol. U grupu etilnog alkohola pripadaju: proizvodi kojim imaju udio alkohola veći od 1,2% vol. (nije bitno jesu li takvi proizvodi dio nekog proizvoda), proizvodi koji imaju volumni udio alkohola veći od 22% vol. i proizvodi koji sadrže alkohol za piće.

„Trošarinske osnovice su definirane na sljedeći način:

- Na pivo - 1% volumnog udjela stvarnog alkohola sadržanog u jednom hektolitr proizvoda
- Na vino, pića dobivena vrenjem i među proizvode – jedan hektolitar proizvoda
- Na etilni alkohola – jedan hektolitar čistog alkohola izraženog u volumnim postotcima mjerenim pri temperaturi od 20 celzijus stupnjeva.“²⁶

U Tablici broj 2., ispod, prikazane su visine trošarine za alkoholne napitke.

Tablica 2: Visina trošarina na alkohol

ALKOHOL I ALKOHOLNA PIĆA		
<i>Predmet oporezivanja</i>	<i>Trošarinska osnovica</i>	<i>Visina trošarine</i>
<i>Pivo</i>	1% vol. udjela stvarnog alkohola u hektolitr gotovog proizvoda	40,00 kn
<i>Mirna i pjenušava vina</i>	1 hektolitar gotovog proizvoda	0,00 kn
<i>Ostala pića dobivena varenjem</i>	1 hektolitar gotovog proizvoda	0,00 kn
<i>Među proizvodi > 15% vol.</i>	1 hektolitar gotovog proizvoda	800,00 kn
<i>Među proizvodi < 15% vol.</i>	1 hektolitar gotovog proizvoda	500,00 kn
<i>Etilni alkoholi</i>	1 hektolitar gotovog proizvoda	6000,00 kn ili 3000,00 kn za male destilerije

²⁶ Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:
<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/alkohol-i-alkoholna-pica-3629/3629>

Definirana je i trošarinska osnovica i visina trošarina za male nezavisne pivovare.

Naime male nezavisne pivovare nisu ovisne o drugim pivovarama, koriste se proizvodnim ili skladišnim kapacitetom drugih pivovara i njihova proizvodnja nije veća od 125000 hektolitara godišnje.

Bitno je istaknuti kako ove pivovare ne proizvode pivo po licenci.

Također, valja napomenuti da udruživanje dviju malih nezavisnih pivovara nije dopušteno, osim ukoliko njihova proizvodnja ne prelazi 125000 hektolitara.

Trošarinska osnovica za pivo proizvedeno u malim nezavisnim pivovarama je 1% volumnog udjela stvarnog alkohola pridruženog jednom hektolitr koničnog dobra.

Sljedeća tablica, Tablica broj 3, prikazuje visine trošarina na pivo malih nezavisnih pivovara ovisno o godišnjoj proizvodnji u hektolitrima.

Tablica 3: Visina trošarina za male nezavisne pivovare

MALE NEZAVISNE PIVOVARA	
<i>Godišnja proizvodnja</i>	<i>Iznos trošarine</i>
<i>≤ 5000 hektolitara</i>	20,00 kn
<i>5001 – 25000 hektolitara</i>	22,00 kn
<i>25001 – 75000 hektolitara</i>	24,00 kn
<i>75001 – 125000 hektolitara</i>	26,00 kn

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:
<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/alkohol-i-alkoholna-pica-3629/3629>

Male nezavisne pivovare su sve više poznate u Republici Hrvatskoj, često ih se zove craft pivovarama. Takve pivovare proizvode malu količinu raznoraznih vrsta piva i za to koriste posebne postupke za kuhanje piva. Bitan podatak je kako je osnovana i Grupacija malih nezavisnih pivovara.

„Izuzeci plaćanja trošarina na alkohol i alkoholna pića su:

- Na dedaturalni alkohol pod kojim se smatra etili alkohol koji je potpuno denaturiran sredstvima za denaturiranje propisanim u Republici Hrvatskoj,

- Na denaturirani alkohol koji se uvozi iz treće države u Republiku Hrvatsku pod uvjetom da je potpuno denaturiran sredstvima za denaturiranje,
- Na denaturiran alkohol pod kojim se smatra alkohol koji je potpuno denaturiran propisanim sredstvima u skladu s uvjetima druge države članice,
- Kada se koristi u proizvodnji i preradi neprehrambenih proizvoda, pod uvjetom da je etilni alkohol djelomično denaturiran,
- Kada se koristi za proizvodnju lijekova,
- Kada se koristi za proizvodnju octa,
- Kada se koristi u proizvodnji neposredno ili kao sastojak nekog poluproizvoda za proizvodnju prehrambenih proizvoda, punjenih ili u drugo obliku, pod uvjetom da sadržaj alkohola nije veće od 8,5 litara čistog alkohola na 100 kg proizvoda za čokoladu te 5 litara čistog alkohola na 100 kg proizvoda za druge proizvode,
- Kada se koristi za proizvodnju aroma za pripremu prehrambenih proizvoda i bezalkoholnih pića kojima volumni udio alkohola nije veći od 1.2 % vol.,
- Kada se koristi u proizvodnim procesima pod uvjetom da krajnji proizvod ne sadrži alkohol,
- Za konzerviranje preparata i pulpiranje voća,
- Kada se koriste u medicinske svrhe u bolnicama, domovima zdravlja, ljekarnama,
- Kada se koriste za znanstveno-istraživačke ili obrazovne potrebe na fakultetima, institutima i drugim znanstvenim ustanovama koje alkohol koriste za obavljanje nastave i znanstvene djelatnosti.²⁷

3.1.3. Trošarine na energente i električnu energiju

Energenti su tvari koji za svrhu imaju svrhu korištenja u obliku sirovine kako bi se dobila energija koja je bitna i potrebna za normalan život u suvremenom društvu. Kako se povećava životni standard tako raste i utrošak energije.

U prošlosti ovaj porez se zvao trošarina na naftu i naftne derivate, međutim zbog harmonizacije s sustavom Europske Unije promijenjen je u trenutni naziv.

Na ovu vrstu trošarina, odnosno na visinu stopa utječe namjena proizvoda. Namjena može biti privatna uporaba, industrijska, komercijalna, poslovna ili javna.

²⁷ Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21

Na primjer, trošarina, to jest stopa trošarina će biti puno manja ako je plinsko ulje namijenjeno za grijanje, a veća ukoliko se radi o plinskom ulju koje se koristi u svrhu pogona. Navedeno vidljivo je u Tablici broj 4.

Pod energente podrazumijevaju se: motorni benzin koji se upotrebljava kao pogonsko gorivo, plinsko ulje, ukapljeni naftni plin, kerozin, teško loživo ulje, prirodni plin, koks i ugljen, bio goriva i električna energija.

Među energente možemo ubrojiti i ostale proizvode koji su namijenjeni za uporabu, ponuđeni na prodaju ili se koriste kao pogonsko gorivo, aditive koji se dodaju pogonskom gorivu te ostali ugljikovodici.

Trošarinama se terete energenti koji se upotrebljavaju kao pogonsko gorivo, gorivo koji se koristi za grijanje i električnu energiju. Energenti imaju trošarinsku osnovicu koja je 1000 kilograma neto mase, 1000 litara pri osnovnim uvjetima temperature od +15 Celzijus stupnjeva, gigajoul toplinske vrijednosti. Električna energija i prirodni plin za trošarinsku osnovicu imaju količinu električne energije ili prirodnog plina mjerena u megavatsatima.

Tablica 4: Visina trošarine za energente i električnu energiju

ENERGENTNI I ELEKTRIČNA ENERGIJA		
<i>Predmet oporezivanja</i>	<i>Trošarinska osnovica</i>	<i>Visina trošarine</i>
<i>Olovni motorni benzin</i>	1000 litara	4500,00 kn
<i>Bezolovni motorni benzin</i>	1000 litara	3060,00 kn
<i>Motorni benzin za zrakoplove</i>	1000 litara	4500,00 kn
<i>Dizelsko gorivo</i>	1000 litara	2660,00 kn
<i>Lož ulje</i>	1000 litara	423,00 kn
<i>Plavi dizel</i>		0,00 kn
<i>Kerozin:</i>	1000 litara	- 2660,00 kn
- <i>Za pogon</i>		- 1752,00 kn
- <i>Za grijanje</i>		
<i>Ukapljeni naftni plin</i>	1000 kilograma	- 100,00 kn
- <i>Za pogon</i>		- 100,00 kn
- <i>Za grijanje</i>		
<i>Teško loživo ulje</i>	1000 kilograma	160,00 kn
<i>Prirodni plin:</i>	1 megavatsat	- 0,00 kn
- <i>Za pogon</i>		- 4,05 kn
		- 8,10 kn

- Za grijanje (poslovna upotreba)		
- Za grijanje (neposlovna upotreba)		
Kruta goriva:		
- Za poslovnu upotrebu	1 gigajoul	- 2,30 kn
- Za neposlovnu upotrebu		- 2,30 kn
Električna energija:		
- Za poslovnu upotrebu	1 megavatsat	- 3,75 kn
- Za neposlovnu upotrebu		- 7,50 kn
Bio goriva		0,00 kn

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:

<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/energenti-i-elektricna-energija-3632/3632>

„Od ove vrste trošarina oslobođene su sljedeće stavke:

- energente koji se koriste kao pogonsko gorivo u zračnom prometu, osim uporabe za privatne letove
- energente koji se koriste kao pogonsko gorivo za plovidbu, uključujući ribolov i električnu energiju proizvedenu na plovilu, osim uporabe plovnih objekata i plovila za privatne svrhe
- energente koje proizvođač energenata i električne energije koristi u svojim proizvodnim prostorijama za daljnju preradu odnosno proizvodnju drugih energenata i električne energije, osim ako se koriste kao pogonsko gorivo za vozila
- energente koji se koriste za zajedničku proizvodnju toplinske i električne energije u jedinstvenom procesu (kogeneracija)
- energente koji se koriste u mineraloškim procesima
- dvojno korištenje energenata - ako se energenti koriste kao gorivo za grijanje i istodobno za namjenu koja nije pogon ili grijanje (npr. za kemijsku redukciju)
- energente koji se koriste za druge namjene, a ne kao pogonsko gorivo ili gorivo za grijanje
- prirodni plin koji se koristi u kućanstvima i prirodni plin koji se koristi za pogon vozila
- električnu energiju koja se dobiva korištenjem iz obnovljivih izvora energije i ako je proizvođač koristi za vlastite potrebe: snage vjetera, valova, plime, geotermalnih izvora, sunčeve energije ili ako je proizvedena od biomase ili proizvoda od biomase

- električnu energiju koja se koristi u kućanstvima
- električnu energiju koja se koristi za komercijalni prijevoz robe i putnika željeznicom i tramvajem.“²⁸

3.2. Posebni porezi na promet

Harmoniziranim sustavom trošarinskog oporezivanja nisu obuhvaćeni posebni porezi, točnije posebni porezi na oporezivanje kave, bezalkoholnih pića, motornih vozila, premija osiguranja od automobilske odgovornosti te kasko premije motornih vozila.

Posebne poreze Republika Hrvatska (i ostale države članice Europske unije) može definirati samostalno. Ovdje je bitno poštovanje načela zajedničkog tržišta, baš bog toga se kod nas primjenjuju slična pravila kao u harmoniziranom sustavu trošarinskog oporezivanja.

3.2.1. Posebni porezi na kavu

Danas, velika većina ljudi konzumira kavu. Najčešće se kava konzumira ujutro, međutim nije rijetkost da se konzumira i više puta tijekom dana. uobičajeno se konzumira kao topli napitak, ali sve češće su i hladne inačice.

Učinci kave i njena djelovanja poznati su svima koji ju konzumiraju. Kava sadrži kofein, a kofein ima stimulacijski utjecaj na čovjeka. Kava utječe i na mozak, pojačava rad srca, diže krvni tlak, djeluje diuretski i jedan od najpoznatijih učinaka (koji je usko povezan s djelovanjem na mozak) je taj da čovjeku omogućuje da ostane duže budan. Bitno je naglasiti kako neki kavu smatraju drogom, a njena prevelika konzumacija može dovesti do glavobolja, tjeskobe te hiperaktivnosti.

Prvi posebni porez na kavu uveden je 1993. godine

Pod kavom se svrstaju sljedeći proizvodi, a to su: pržena kava, ekstrakti, esencije i koncentrati od kave, razli preparati koji se postižu pomoću ekstrakata, esencija, koncentrata ili na bazi kave i nadomjesci kave koji sadrže kavu.

Porezna osnovica kave plaća se ovisno o neto maski kave, a visina trošarina navedena je u Tablici broj 5, odnosno u tablici ispod.

²⁸ Zakon o trošarinama, NN 106/8, 121/19 članak 105.

Tablica 5: Visina posebnog poreza na kavu

KAVA		
<i>Predmet oporezivanja</i>	<i>Trošarinska osnovica</i>	<i>Visina trošarine</i>
<i>Pržena kava</i>	1 kilogram	6,00 kn
<i>Ekstrakti, esencije i koncentrati od kave</i>	1 kilogram	20,00 kn
<i>Pripravci na osnovi kave</i>	1 kilogram kave sadržan u gotovom proizvodu	6,00 kn
<i>Pripravci na osnovi ekstrakata, esencija i koncentrata od kave</i>	1 kilogram sadržan u gotovom proizvodu	20,00 kn
<i>Nadomjesci koji sadrže kavu</i>	1 kilogram sadržan u gotovom proizvodu	6,00 kn

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:

<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/kava-i-bezalkoholna-pica/3634>

Kao sve do sada nabrojene vrste trošarina ili posebnih poreza i od posebnog poreza na kavu, odnosno plaćanja istog oslobođena su:

- „neprerađena kava u zrnu koja se doprema iz pržionice za dodatnu proizvodnju,
- pripravak za pravljenje čokoladnog napitka, sastojci praha
- cikorija kao zamjena kave, npr. Franckova Divka je zamjena prženoj kave, ali ne predstavlja predmet oporezivanja jer se ne miješa s pravom kavom (prženi ječam, prženi korijen cikoriije, ekstrakt topiv u vodi), Franck Bianka instant kavovina (ekstrakt ječam, slad, cikorija i raž), Kneipp od stopostotnog prženog ječmenog slada i Kavovina cikorija od stopostotnog prženog korijena cikoriije (popularno zvana bijela kava).“²⁹

3.2.1.1. Obračun posebnog poreza na kavu – primjer

Kod obračuna posebnog poreza na kavu u obzir se uzimaju visine trošarina koje su prethodno navedene u radu. Navedene visine trošarina su definirane Zakonom o posebnom porezu na kavu bezalkoholna pića.

Nadalje u radu će se navesti primjeri obračuna posebnog poreza na prženu kavu, na ekstrakte i koncentrate od kave te na nadomjeske kave koji sadrže kavu. Formule za izračun primjera su

²⁹ Zakon o posebnom porezu na kavi u bezalkoholna pića, NN 72/13, 121/19, 22/10

formule dokumenta koje je objavila Carinska Uprava, naziva „Kako izračunati posebni porez na kavu i bezalkoholna pića?“. Prikazani primjeri će se samim time voditi istim dokumentom. Za izračun posebnog poreza na kavu potrebno je znati količinu kave te visinu posebnog poreza, posebni porez je umnožak ove dvije komponente. Pa je tako formula za izračun poreza na kavu ista u sva tri primjera koja će se navesti, te glasi:

- „PP na kavu = količina (kg) x visina posebnog poreza (kn/kg)“³⁰

Pržena kava

Kao što je već navedeno za izračun je potrebno znati količinu kave te visinu posebnog poreza. U slučaju pržene kave količina se odnosi na kilogram neto mase kave. Predmet oporezivanja je pržena kava, a visina posebnog poreza iznosi 6,00 kn/kg.

Primjer:

Potrebno je izračunati posebni porez na duplo pakiranje „Franck Jubilarne“ kave. Neto količina ove mješavine mljevene kave iznosi 2 pakiranja od 250 grama.

Prvi korak u izračunu je pretvaranje grama u kilograme!

Kava iz primjera sadrži dva pakiranja od 250 grama, ukupna neto masa kave je 500 grama.

$$500 \text{ grama} = 0,5 \text{ kilograma}$$

Visina posebnog poreza za prženu kavu iznosi 6,00 kn/kg.

Slijedi uvrštavanje komponenti u formulu.

Posebno porez na kavu = $0,5 \text{ kg} \times 6,00 \text{ kn/kg} = 3,00 \text{ kn}$ – iznos posebnog poreza na duplo pakiranje „Franck Jubilarne“ kave od 0,5 kilograma iznosi 3,00 kune.

Ekstrakti i koncentrat od kave

I u ovom slučaju za izračun potrebno je znati količinu kave i visinu posebnog poreza. Predmet oporezivanja je ekstrakt kave, a visina poreza je 20,00 kn/kg. U ovom slučaju količina se odnosi na kilogram neto mase ekstrakta.

Primjer:

Potrebno je izračunati posebni porez na „Nescafe Gold“ instant kavu. Pakiranje sadrži 200g instant kave.

Kao i u prethodnom primjeru prvenstveno je potrebno pretvoriti grame u kilograme.

$$200 \text{ grama} = 0,2 \text{ kilograma}$$

³⁰ Carinska Uprava; „Kako izračunati posebni porez na kavu i bezalkoholna pića?“ (dostupno na: <https://carina.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Trosarine/WEB//Izra%C4%8Dun%20posebnog%20poreza%20na%20kavu%20i%20bezalkoholna%20pi%C4%87a%202020%20v2.pdf>)

Visina posebno poreza za ekstrakte kave (jedan od njih je instant kava) je 20,00 kn/kg.

Sljedeći korak je uvrštavanje u formulu.

Posebni porez na kavu = $0,2 \text{ kg} \times 20,00 \text{ kn/kg} = 4,00 \text{ kn}$ – Posebni porez na 0,2 kilograma „Nescafe Gold“ instant kave iznosi 4,00 kune.

Nadomjesci kave koji sadrže kavu

Također, i ovdje je potrebno znati količinu kave te visinu posebnog poreza za izračun posebnog poreza. Bitno je naglasiti kako se u ovom slučaju količina odnosi na kilogram neto mase kave koja je sadržana u gotovom proizvodu. Predmet oporezivanja su nadomjesci kave, a visina posebnog poreza iznosi 6,00 kn/kg.

Primjer:

Potrebno je izračunati posebni porez na kavu za „Yannoh“ nadomjestak za kavu. Pakiranje ovog nadomjeska iznosi 500 grama, a nadomjestak sadrži 10% kave.

Prvi korak je pretvaranje grama u kilograme: $500 \text{ grama} = 0,5 \text{ kilograma}$.

Potom je potrebno dobivenu količinu pomnožiti s udjelom (%) kave u nadomjesku: $0,5 \text{ kg} \times (10/100) = 0,05 \text{ kg}$

Dobivene komponente potrebno je uvrstiti u formulu, a visina posebnog poreza je 6,00 kn/kg.

Posebni porez na kavu = $0,05 \text{ kg} \times 6,00 \text{ kn/kg} = 0,3 \text{ kn}$ – Posebni porez za 500 grama „Yannoh“ nadomjeska kave koji sadrži 10% kave iznosi 0,3 kune.

3.2.2. Posebni porezi na bezalkoholna pića

Bezalkoholna pića su ona pića koja ne sadržavaju alkohol u sebi ili ga sadrže, ali u jako maloj količini. Bezalkoholna pića neizostavan su dio socijalnih događanja, njihova konzumacija može se uočiti na raznim proslavama, utakmicama, koncertima i sličnim društvenim događajima.

Pod bezalkoholnim pićima, u kontekstu trošarina, podrazumijevaju se:

- Vode, mineralne i gazirane vode, sa dodanim šećerima ili sladilima te ostala bezalkoholna pića, osim voćnih sokova, voćnih nektara, bezalkoholnih pića koji sadrže kavu, ekstrakte, esencije i koncentrate od kave
- Ostala pića koja nemaju udjel alkohola veći od 1,2% vol., osim pića koja su mješavina piva i bezalkoholnih pića s udjelom alkohola većim od 0,5% vol.
- Sirup i koncentri namijenjeni za pripremu bezalkoholnih pića
- Prašci i granule za pripremu alkoholnih pića

Navedena bezalkoholna pića predmet su oporezivanja trošarinama. Porez na navedene proizvode moguće je plaćati prema volumenu, prema sadržaju šećera, prema sadržaju taurina i prema sadržaju metil-ksantina.

Plaćanje posebnog poreza prema **volumenu** (koji je izražen u hektolitr bezalkoholnog pića):

- Za vode, bezalkoholna pića i ostala pića s udjelom alkohola manjim od 1,2% vol. i ta praške i granule namijenjene za pripremu bezalkoholnih pića - U iznosu 20,00 kn/hektolitar
- Za sirupe i koncentrate namijenjene za pripremu bezalkoholnih pića- U iznosu 140,00 kn/hektolitar

Posebni porez plaća se prema **sadržaju šećera**, ukoliko predmeti oporezivanja na sadrže metil-ksantine i taurin. Trošarinska za ovaj način oporezivanja je 1 hektolitar bezalkoholnog pića ili 1 hektolitar sirupa ili koncentrata.

Tablica 6: Iznosi posebnih poreza na bezalkoholna pića prema sadržaju šećera

BEZALKOHOLNA PIĆA – PREMA SADRŽAJU ŠEĆERA		
<i>Bezalkoholna pića</i>	<i>Sadržaj šećera u g/100 ml bezalkoholnog pića</i>	<i>Iznos trošarine u kn/hl bezalkoholnog pića</i>
1. Skupina	Do 2	0,00 kn
2. Skupina	2,001 – 5	10,00 kn
3. Skupina	5,001 – 8	30,00 kn
4. Skupina	8,001 -	60,00 kn
<i>Sirupi i koncentrat</i>	<i>Sadržaj šećer u g/100 ml sirupa ili koncentrata</i>	<i>Iznos u kn/hl sirupa ili koncentrata</i>
1. Skupina	Do 14	0,00 kn
2. Skupina	14,001 – 35	70,00 kn
3. Skupina	35,001 – 56	210,00 kn
4. Skupina	56,001 -	420,00 kn

Izvor: Prikaz autorice prema Carinskoj upravi, Visina i način obračuna trošarina, dostupno na:

<https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/kava-i-bezalkoholna-pica/3634>

Pića koja imaju manji udio šećera manje su terećena ovim posebnim porezom, razlog tome je nastojanje smanjenja potrošnje proizvoda koji imaju veliki udio šećera u svome sadržaju. Veći razlog ovoga je sprječavanje raznih zdravstvenih problema do kojih može doći zbog pretjerane konzumacije šećera. U prošlosti se oporezivanje bezalkoholnih pića temeljilo na količini. Iako

ova promjena ima pozitivne strane, ima i negativne. Jedna od najvećih su potencijalni poremećaji na tržištu.

Posebni porez na bezalkoholna pića prema sadržaju **taurina**:

- Za vode, bezalkoholna pića i ostala pića s udjelom alkohola manjim od 1,2% vol. i ta praške i granule namijenjene za pripremu bezalkoholnih pića – Iznosi 200,00 kn za hektolitar bezalkoholnog pića
- Za sirupe i koncentrate – iznosi 1400,00 kn za hektolitar sirupa ili koncentrata.

Posebni poreza na bezalkoholna pića prema sadržaju **metil-ksantina**:

- Za vode, bezalkoholna pića i ostala pića s udjelom alkohola manjim od 1,2% vol. i ta praške i granule namijenjene za pripremu bezalkoholnih pića koji ne sadrže taurin – iznosi 80,00 kn za hektolitar
- Za sirupa i koncentrate koji ne sadrže taurin – iznosi 560,00 kn za hektolitar sirupa ili koncentrata

Ukoliko navedeni proizvodi imaju sadržaj metil-ksantina koji je manji od 15 miligrama u 100 mililitara proizvoda, tada se posebni porez plaća prema sadržaju šećera.

Iznimke plaćanja poreza na bezalkoholna pića:

- Bezalkoholna pića koja imaju 100%-ni udio voća ili povrća, a nemaju dodane šećere ili zaslađivače
- Pića sa bazom od mlijeka, bilo fermentiranog mlijeka ili sirutke
- Koncentrati koji nemaju dodane šećere ili zaslađivače

3.2.3. Posebni porezi na motorna vozila

Oporezivanje posebnim porezom na motorna vozila možemo svrstati u dvije grupe za koje se koriste i dva postupka obračuna, a to su: oporezivanje novih motornih vozila i oporezivanje rabljenih motornih vozila.

Novim motornim vozilom smatra se motorno vozilo koje u trenutku unosa, uvoza ili prodaje u Republici Hrvatskoj nije bilo registrirano, odnosno nisu mu izdane propisana registarska isprava i registarske pločice. Rabljena motorna vozila su sva motorna vozila koja nisu novo motorno vozilo.

Predmet oporezivanja posebnim porezom na motorna vozila su:

- „Osobni automobili i ostala motorna vozila konstruirana za prijevoz osoba (uključujući karavane, kombije trkaće automobile), osim sanitetskih vozila, dostavnih vozila i vozila koja su prilagođena za prijevoz osoba s invaliditetima
- Motocikli, mopedi, bicikli i slična vozila s pomoćnim motorom, mogu i ne moraju imati pomoćnu prikolicu
- „pick-up“ vozila – imaju dvostruku kabinu
- „ATV vozila“ ili četverocikli“³¹
- Druga motorna vozila koja su prenamijenjena u motorna vozila

Vozila s isključivo električnim pogonom, vozila s emisijom ugljičnog dioksida od 0 grama po kilometru i „oldtimer“ vozila (proizvedena prije 30 godina) nisu predmet oporezivanja posebnim porezom na motorna vozila.

Jedinstvenost oporezivanja ovim oblikom posebnog poreza se krije u tome da subjekti oporezivanja ovim posebnim porezom nisu ujedno i porezni obveznici. U ovom slučaju porezni obveznici su fizičke ili pravne osobe koje stječu motorna vozila zbog uporabe na cestama u Republici Hrvatskoj te osobe koje su izvršile prenamjenu drugog motornog vozila u motorno vozilo koje je onda predmet oporezivanja ovim porezom.

Subjekti oporezivanja ovim posebnim porezom su:

- „proizvođač je pravna i fizička osoba koja proizvodi ili za svoj račun daje proizvoditi motorna vozila na području Republike Hrvatske.
- trgovac je svaka osoba registrirana za obavljanje djelatnosti prodaje motornih vozila u Republici Hrvatskoj koja radi daljnje prodaje uvozi nova motorna vozila ili ih nabavlja od proizvođača, drugih trgovaca ili uvoznika u Republici Hrvatskoj ili koja nova motorna vozila unosi iz druge države članice Europske unije.
- trgovac rabljenim motornim vozilima je svaka osoba registrirana za obavljanje djelatnosti prodaje motornih vozila u Republici Hrvatskoj koja radi daljnje prodaje uvozi ili unosi rabljena motorna vozila u Republiku Hrvatsku ili takva motorna vozila nabavlja u Republici Hrvatskoj.
- registrirani trgovac rabljenim motornim vozilima je trgovac rabljenim motornim vozilima koji na temelju poreznog odobrenja prodaje rabljena motorna vozila,

³¹ Zakon o posebnom porezu na motorna vozila, NN 15/13, 108/18, 115/116, članak 5.

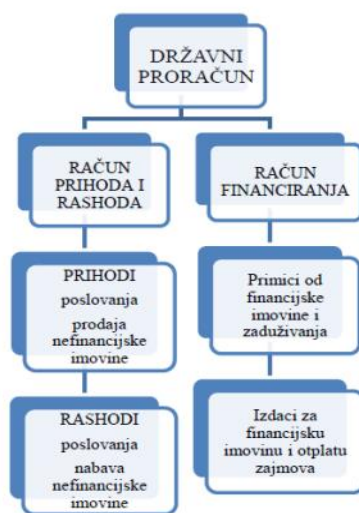
obračunava i uplaćuje posebni porez te podnosi izvješća u skladu s uvjetima predviđenim ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju njega.“³²

Visina posebnog poreza na motorna vozila definira se ovisno o emisiji ugljičnog dioksida iskazanog u gramima na jedan kilometar, tržišnoj vrijednosti vozila, snazi motora u kilovatima, obujmu motora u kubičnim centimetrima i stupnju po kojem se generiraju ispušni plinovi.

4. PRIHODI OD TROŠARINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Prihodi državnog proračuna

Državni ili javni proračun je fundamentalni alat financiranja javnih, odnosno državnih potreba Republike Hrvatske. „Državni proračun je akt koji donosi Hrvatski sabor, a sadrži plan za proračunsku godinu i projekcije za sljedeće dvije proračunske godine u kojima se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci Republike Hrvatske i proračunskih korisnika državnog proračuna“.³³ Sastavni dijelovi državnog proračuna su opći i posebni dio te plan razvojnih programa. Opći dio proračuna sastoji se prihoda, rashoda i dijela koji se naziva račun financiranja.

Slika 2: Sastavni dijelovi državnog proračuna

Izvor: Proračun.hr, Vodič kroz proračun (dostupno na: <https://www.proracun.hr/Proracun/VodicHome>)

³² Carinska Uprava; Trošarinsko oporezivanje – Posebni porez na motorna vozila (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/posebni-porez-na-motorna-vozila-3714/3714>)

³³ Zakon o proračunu NN 144/21

Definirane su tri ključne funkcije državnog proračuna. Prva je prezentiranje najrelevantnijih ciljeva države u određenoj fiskalnoj godini. Nadalje, državni proračun je instrument kojim država utječe, te na jedan način regulira vlastito ekonomsko stanje. Treća funkcija proračuna je ta da isti služi kao sustav kontrole za trošenje i prikupljanje proračunskih sredstava.

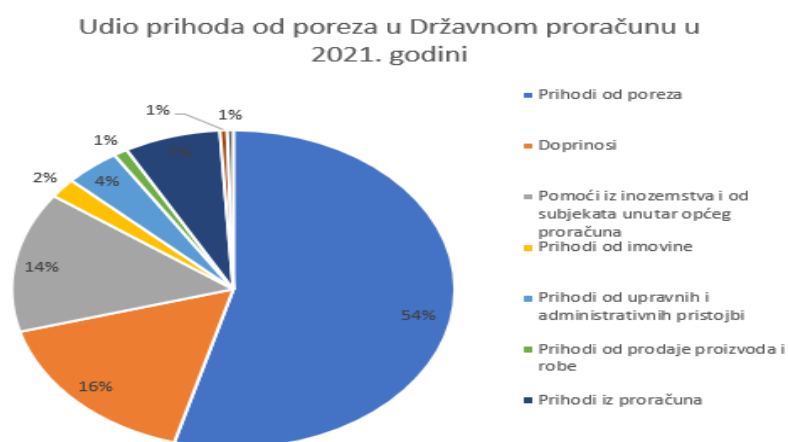
Za učinkovito izvršavanje svojih funkcija, sustav proračuna prati određena načela. Neka od tih načela su: „načelo javnosti, načelo proračunskog jedinstva i točnosti, načelo potpunosti i univerzalnosti, načelo proračunske ravnoteže, načelo transparentnosti itd.“³⁴.

Prihode javnog, odnosno državnog proračuna čine porezni prihodi, prihodi od imovine, doprinosi, pomoći, prihodi od pristojbi, prihodi od prodaje proizvoda i roba te kazne i ostali prihodi. Porezi su jedan od najbitnijih izvora prihoda, naime oni se koriste za financiranje raznih javnih potreba.

Važnost poreza kao prihoda javnog proračuna možemo uočiti u prethodnim proračunima Republike Hrvatske. Pa na primjer, u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2019. godinu vidljivo je kako su ukupni prihodi iznosili 139.919.657.566,91 kn, dok su prihodi od poreza iznosili 82.736.252.181,58 kn. Što bi značilo kako su prihodi od poreza iznosili 59,13% ukupnih prihoda.

Iz državnog proračuna za 2021. godinu evidentno je kako su ukupni prihodi dosegli iznos od 154.063.614.154,47 kn, a prihodi od poreza iznosili su 83.651.787.803,36 kn. Što znači kako su u 2021. godini prihodi od poreza činili 54,29% ukupnih poreza, što samo potvrđuje važnost i izdašnost poreza kao jednog od prihoda. U planu prihoda vidljivo je kako su projekcije pozitivne, odnosno očekuje se rast ukupnih prihoda, pa tako i prihoda od poreza.

Grafikon 1: Udio prihoda od poreza u državnom proračunu u 2021. godini

³⁴ Čulo, I. i Morović, V. (2018). Upravljanje proračunom u Republici Hrvatskoj, Zaprešić: veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić

Izvor: prikaz autorice prema podacima Ministarstva Financija; Državni proračun 2021. godina, dostupno na:

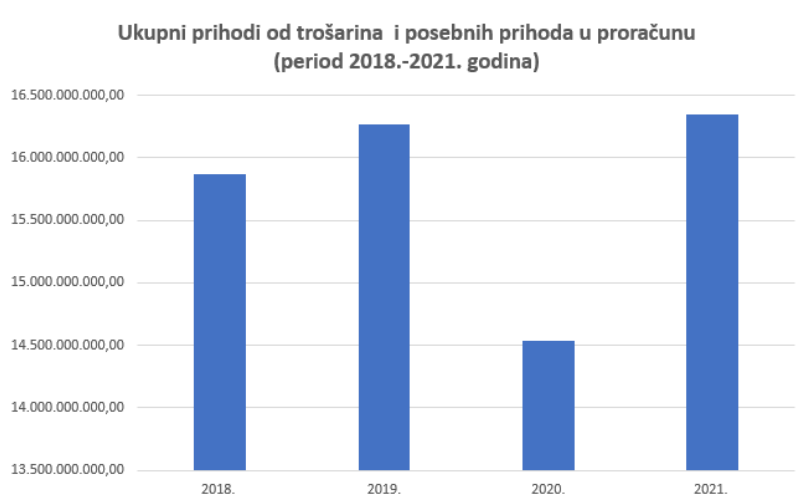
<https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2021-godina/3116>

4.2. Prihodi od trošarina u Republici Hrvatskoj

Ovo poglavlje posvećeno je analizom prihoda od trošarina i posebnih poreza u Republici Hrvatskoj. Analizirati će se protekle četiri godine, odnosno period od 2018. godine do 2021. godine. Prikazati će se ukupno prikupljeni prihodi od trošarina i posebnih poreza, potom će biti prikazani udjeli svakog proizvoda koji su predmet oporezivanja. Nadalje pažnja će se posvetiti trošarinama od duhana i posebnim porezima na kavu koji se vežu na samu temu rada.

U 2018. godini od trošarina i posebnih poreza prikupljeno je 15.872.140.790,62 kn, a taj iznos je u 2019. narastao na 16.264.097.523,24 kn. Vidljiv je porast ukupnog iznosa od 2,47%. U 2020. godini slijedi pad na 14.536.501.070,91 kn. Ovaj pad od 10,62% rezultat je COVID-19 pandemije. Međutim već godinu nakon, u 2021. iznos raste na 16.343.798.515,67 kn. ovaj porast od 12,43% vratio je prihode od trošarina i posebnih poreza na razinu na kojoj je bio prije COVID-19 pandemije, te se očekuje i daljnji rast kroz godine.

Grafikon 2: Ukupni prihodi od trošarina i posebnih prihoda u proračunu (period 2018.-2021. godina)

Izvor: Izrada autorice prema podacima Ministarstva financija; Državni proračun; dostupno na:

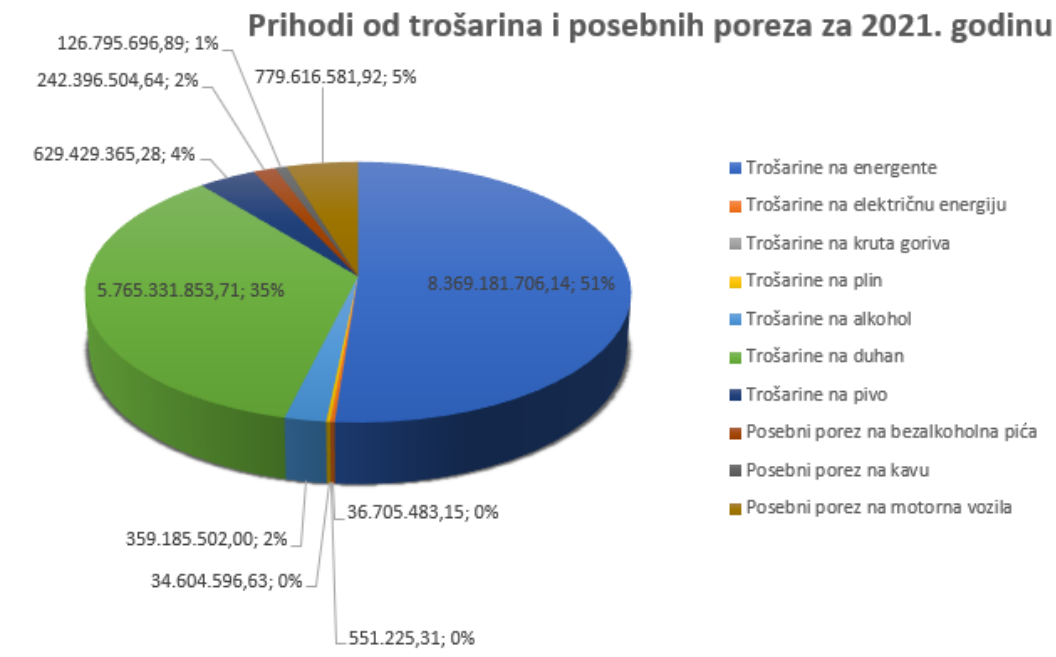
<https://mfin.gov.hr/proracun-86/86>

Grafikon broj 2. prikazuje podatke o ukupnim prihodima koji su prikupljeni od trošarina i posebnih poreza. Ukupni prihodi od trošarina i posebnih poreza kroz zadnjih deset godina

bilježe rast, pad koji se dogodio 2020. godine rezultat je COVID-19 pandemije. Međutim već u 2021. godini se ponovno bilježi rast za koji se pretpostavlja da će se i nastaviti.

Grafički prikaz broj 3. u nastavku prikazuje udio svakog poreza pojedinačno u ukupno prikupljenim prihodima od trošarina i posebnih poreza za 2021. godinu. Odnosno, grafički prikaz prikazuje strukturu i značaj svake trošarine u ukupnima.

Grafikon 3: Prihodi od trošarina i posebnih poreza u 2021. godini

Izvor: prikaz autorice prema podatcima Ministarstva Financija; Državni proračun 2021. godina, dostupno na:

<https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2021-godina/3116>

U 2021. godini ukupni iznos prikupljenih prihoda od trošarina i posebnih poreza iznosi 16.343.798.515,67 kn. U ovom slučaju, ali i inače najveći dio prikupljenih prihoda dolazi od trošarina na električnu energiju, čak 51% ili 8.369.181.706,14 kn. Naime, razlog tome je što je suvremeni život jednostavno nezamisliv bez električne energije. Na drugom mjestu su trošarine na duhan, odnosno 35% ili 5.765.331.853,71 kn. Slijede poseban porez na motorna vozila, trošarine na pivo te trošarine na alkohol. Sve ostale vrste trošarina imaju manje iznose, ali svejedno doprinose u prikupljanju prihoda.

Naredna dva grafička prikaza fokusirati će se na trošarine na duhan i posebne poreze na kavu, odnosno na visinu prikupljenih prihoda od istih kroz period od 2018. godine do 2021. godine. Iz prethodnog grafičkog prikaza evidentno je kako trošarine od duhana čine veći dio ukupnih prihoda od trošarina i posebnih poreza, u 2021. godini i to bilo čak 35% ili 5.765.331.853,71kn.

Dok je posebni porez na kavu u 2021. godini činio 0,78% ukupnih prihoda od trošarina i posebnih poreza, odnosno 126.795.696,89 kn.

Grafikon 4: Iznos trošarina na duhan u periodu od 2018. do 2021. godine

Izvor: prikaz autorice prema podacima Ministarstva Financija; Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje – izvještaji i statistika; dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/statistika-i-izvjesca/3687>

Grafički prikaz broj 4. se odnosi na iznos trošarina na duhan u godinama od 2018. do 2021. Prikupljeni iznos od trošarina na duhan u 2018. godini iznosi 4.808.674.121,50 kn, a u 2019. godini iznos je narastao na 5.114.727.373,21 kn. Evidentno je kako je došlo do porasta od 6,36%. U 2020. slijedi pad iznosa od trošarina na duhan na 5.041.772.116,03 kn, odnosno dolazi do pada od 1,43%. U 2021. ponovno dolazi do porasta iznosa na 5.765.331.853,71 kn, porast postotno iznosi 14,35%.

Pad u 2020. godini rezultat je COVID-19 pandemije, međutim došlo je do pada od samo 1,43%. Ovaj podatak ukazuje kako pandemija nije imala mnogo utjecaja na korištenje duhana i duhanskih prerađevina, unatoč svim novim zdravstvenim brigama i neizvjesnosti koje je pandemija stvorila.

Grafikon 5: Iznos poreza na kavu u periodu od 2018. do 2021. godine

Izvor: prikaz autorice prema podacima Ministarstva Financija; Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje – izvještaji i statistika; dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/statistika-i-izvjesca/3687>

Grafički prikaz broj 5. prezentira iznos posebnog poreza na kavu u godinama od 2018. do 2021. godine. U 2018. godini od posebnih poreza na kavu prikupljeno je 123.030.324,24 kn, a u 2019. godini taj iznos je narastao na 125.918.759,18 kn. Postotno ovaj rast iznosi 2,35%. Očekivano, u 2020. dolazi do pada iznosa od 4,25%, odnosno iznos se smanjio na 120.570.729,88 kn. U 2021. godini slijedi rast na 126.795.696,89 kn. Postotno ovaj rast iznosi 5,16%. Dolazi se do zaključka kako je COVID-19 pandemija imala veći utjecaj na konzumiranje kave nego na konzumiranje duhana i duhanskih proizvoda.

Evidentno je kako je u oba slučaja COVID-19 pandemija imala utjecaja, više na konzumaciju pa tako i na iznos prihoda od kave, nego na konzumaciju i prihode od duhana i duhanskih proizvoda. Međutim, i kod duhana i kod kave vidljiv je ponovan rast u 2021. godini. Pretpostavlja se kako će rast nastaviti i u narednim godinama.

4.3. Trošarine u Europskoj Uniji

Cilj ovog poglavlja je prikazati visine trošarina u Europskoj Uniji. Fokus će biti stavljen na trošarine na duhan i posebne poreze na kavu, koji su tema samog rada. Naime, trošarine na duhan i duhanske proizvode pripadaju harmoniziranom sustavu trošarinskog oporezivanja na razini Europske Unije, dok posebni porezi na kavu nisu dio tog sustava. Sukladno navedenome biti će korišteni prikladni podatci objavljeni od strane Europske komisije. Visine trošarina za

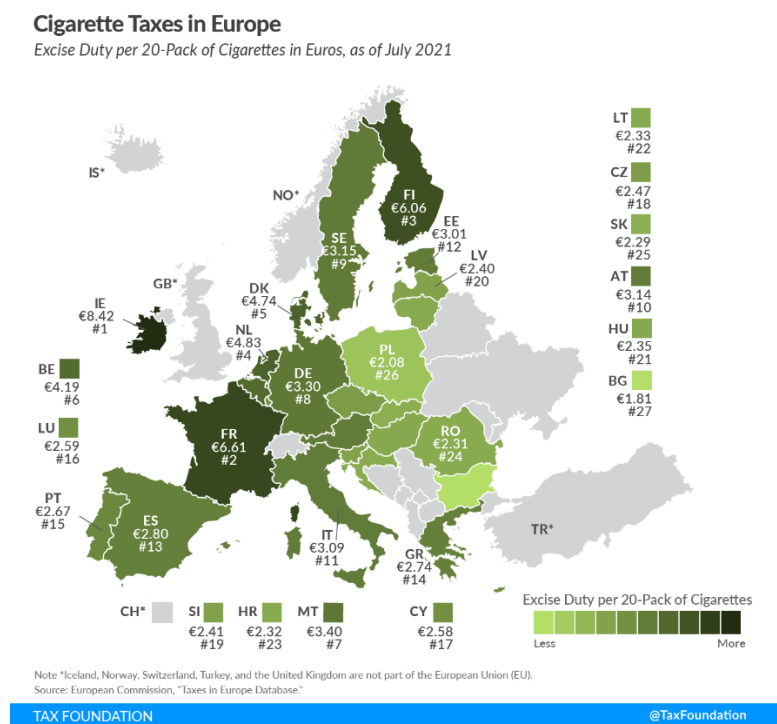
duhan će biti prezentirane na razini cijele Europske Unije, a visine posebnih poreza na kavu biti će navedene za države članice koje isti primjenjuju.

Visine trošarina na duhan i duhanske proizvode

Direktivnom 2011/64/EU definirano je trošarinsko oporezivanje na razini Europske Unije. Predmet oporezivanja su cigarete, cigare i cigarilosi, duhan za pušenje te proizvodi namijenjeni za udisanje pare.

Zakonodavstvo Europske Unije definira minimalne trošarine na cigarete, kako bi se osiguralo funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Minimalna trošarina sastoji se od specifične komponente ili ad valorem komponente. Minimalna trošarina tako iznosi 1,80 EUR po kutiji od 20 cigareta i 60% ponderirane prosječne maloprodajne cijene.

Svaka članica može primijeniti stopu trošarine koja je iznad minimalne, ovisno o nacionalnim potrebama. U nastavku će biti prikazano kako uistinu većina zemalja i nameće mnogo više trošarine od zakonski propisane minimalne.

Slika 3: Trošarine na cigarete u Europskoj Uniji

Izvor: Tax Foundation; Cigarette Taxes in Europe; dostupno na: <https://taxfoundation.org/cigarette-tax-europe-2021/>

Slika broj 3. prikazuje visinu trošarina na paketić cigareta (20 komada) u eurima, stanje se odnosi na mjesec srpanj 2021. godine. Na vodećem mjestu po visini trošarine na paketić

cigareta je Irska sa 8,42 EUR za paketić, slijedi Francuska sa 6,61 EUR za paketić. Europski prosjek iznosi 3,34 EUR za paketić, Hrvatska se nalazi ispod tog prosjeka (na 23. mjestu) sa 2,32 EUR za paketić cigareta. Na predzadnjem mjestu je Poljska sa 2,08 EUR za paketić, a na zdanjem, sa najnižom trošarinom je Bugarska sa 1,81 EUR za paketić.

Oprezivanje trošarinama ostalih duhanskih proizvoda razlikuje se od oporezivanja trošarinama za cigarete. Naime, svaka članica može birati koju komponentu će primjenjivati. Mogu birati između specifične trošarine (po kilogramima ili po komadima) te proporcionalne trošarine (% od maloprodajne cijene). Također može se primjenjivati i kombinacija navedenih komponenti. Definirane su najniže stope za: cigare i cigarilose, za tanko rezani duhan te za ostali duhan namijenjen za pušenje.

„Najniža stopa tako iznosi:

- 60 EUR za kilogram tanko rezanog duhana za pušenje,
- 12 EUR po 1000 komada ili za kilogram za cigare i cigarilose, te
- 22 EUR za ostale duhane namijenjene za pušenje.“³⁵

Sljedeća tablica, tablica broj 7. prikazuje visinu trošarina na cigare i cigarilose u članicama Europske Unije. Kao što je već spomenuto svaka članica odabire koju će komponentu primjenjivati. Specifične trošarine su izražene u eurima (bilo da se radi o 1000 komada ili o 1 kilogramu), a proporcionalna trošarina prikazuje postotak od maloprodajne cijene. Tablica prikazuje stanje za srpanj 2021. godine.

Tablica 7: Visina trošarina na cigare i cigarilose u članicama Europske Unije za 2021. godinu

Država/članica	Specifična trošarina (za 1000 komada) u eurima	Specifična trošarina (za 1 kilogram) u eurima	Proporcionalna trošarina (% od maloprodajne cijene)
Austrija	/	/	13%
Belgija	/	/	10%
Bugarska	138,0509 EUR	/	/
Cipar	/	90 EUR	/
Češka	77,2717 EUR	/	/
Njemačka	14 EUR	/	1,47%
Danska	135,7278 EUR	/	10%

³⁵ Europska Komisija; Excise Duties; Excise Duties on Tobacco (dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en)

Estonija	151 EUR	/	10%
Grčka	/	/	35%
Španjolska	/	/	15,8%
Finska	45 EUR	/	34%
Francuska	48,6 EUR	/	36,3%
Hrvatska	113,7115 EUR	/	/
Mađarska	/	/	14%
Irska	/	414,861 EUR	/
Italija	/	/	23,5%
Litva	/	55 EUR	/
Luksemburg	/	/	10%
Latvija	104,7 EUR	/	/
Malta	25,25 EUR	/	/
Nizozemska	/	/	9%
Poljska	/	96,3614 EUR	/
Portugal	/	/	25%
Rumunjska	68,6274 EUR	/	/
Švedska	135,4277 EUR	/	/
Slovenija	/	/	6,3%
Slovačka	/	76,7 EUR	/

Izvor: Izrada autorice prema podacima Europske komisije; Taxation and Customs Union; Excise Duties on Tobacco; dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en

Najveću specifičnu trošarinu na cigare i cigarilose za 1000 komada dobiva Estonija, čak 151 euro. Nadalje, najvišu trošarinu na cigare i cigarilose za 1 kilogram dobiva Irska, i to 414,861 eura. Najveću proporcionalnu trošarinu na cigare i cigarilose dobiva Francuska, sa 36,3% maloprodajne cijene.

Hrvatska primjenjuje specifičnu trošarinu za 1000 komada i ona iznosi 113,7115 eura ili 860,00 kuna. Hrvatska primjenjuje istu stopu za tanko rezani duhan te za ostale duhane namijenjene pušenju.

Nadalje će se ukratko analizirati visina trošarina na tanko rezani duhan i na ostali duhan namijenjen za pušenje. Kada se radi o tanko rezanom duhanu, najveću specifičnu trošarinu ubire danska sa 181,5213 eura za kilogram, a najveću proporcionalnu trošarinu ubire Italija i to sa 59% maloprodajne cijene. Kada se radi o ostalom duhanu namijenjenom za pušenje, najveću

specifičnu trošarinu ubire Irska i to čak 287,821 eura, a najveću proporcionalnu trošarinu ubire Italija sa 58,5% maloprodajne cijene.

Bitno je naglasiti kako je vidljiv trend rasta visina trošarina kroz godine, visina trošarina ili ostaje ista ili raste. Rijetki su slučajevi gdje se ista smanjuje.

Suvremeni svijet je upoznat sa štetnostima koje pušenje donosi, unatoč toj činjenici duhanska industrija se nastavlja razvijati te je sve profitabilnija. Procijenjeno je kako su u Europskoj Uniji najveći potrošači duhana i duhanskih proizvoda Francuska, Grčka i Litva. Neprekidan rast duhanske industrije doveo je do jako brze prilagodbe trendovima iste, pa na taj način zadovoljavaju potrebe potrošača.

Trošarine na duhan i duhanske proizvode velik su dio u ukupnim prihodima od trošarina. Zbog njihove jednostavnosti za ubiranje država ih planira nastaviti koristiti. Prostor za daljnji rast trošarina postoji, pogotovo kada uzmemo u obzir kako je Hrvatska uglavnom ispod prosjeka Europske Unije kada su u pitanju visine trošarina.

Ukoliko se Republika Hrvatska odluči na uvođenje nekih novih trošarina ili ukoliko dođe do povećanja već postojećih, potrebno je provesti detaljnu ekonomsku analizu. Iz prošlih primjera vidljivo je kako bi Hrvatska najprije povisila trošarine, pa se tek onda bavila rješavanjem posljedica. Naime, povećanje trošarina uglavnom dovodi do kupnje u susjednim zemljama te do povećanja ilegalne trgovine. Obe posljedice zapravo dovode do smanjenja priljeva od poreznih prihoda u državnom proračunu.

Iako prostora za povećanje trošarina i posebnih poreza ima, potrebno je jako oprezno donositi odluke kako na kraju krajeva ne bi došlo do kontra efekta.

Visine posebnog poreza na kavu

Osim Hrvatske posebni porez na kavu koriste i Belgija, Danska te Latvija. Slijedi prikaz visina posebnog poreza na kavu po navedenim državama.

Belgija posebni porez na kavu koristi od 1993. godine.

Predmet oporezivanja je nepržena kava, pržena kava, ekstrakti, esencije i koncentrati kave, preparati na bazi ekstrakata, esencija ili koncentrata kave. Osnovica posebnog poreza je kilogram neto težine.

Tablica broj 8. prikazuje visine posebnog poreza na kavu u Belgiji.

Tablica 8: Visine posebnog poreza na kavu u Belgiji

Predmet oporezivanja	Visina posebnog poreza u eurima
Nepržena kava	0,2001 EUR
Pržena kava	0,2502 EUR
Ekstrakti, esencije i koncentracije kave	0,7004 EUR

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske Komisije; baza podataka o porezima Europe; dostupno na:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=27/1640991600

Danska je članica Europske Unije koja posebni porez na kavu koristi čak od 1955. godine. Predmet oporezivanja su sirova i pržena kava, ekstrakti kave, uključujući mješavine navedenih proizvoda s kavom. Do 2018. godine posebnim porezom se oporezivao čaj i njegovi ekstrakti, a do 2019. ovim posebnim porezom oporezivale su se i zamjene za kavu. Osnovica posebnog poreza je kilogram neto težine.

Tablica broj 9. prikazuje visine posebnog poreza na kavu u Danskoj.

Tablica 9: Visina posebnog poreza na kavu u Danskoj

Predmet oporezivanja	Visina posebnog poreza po kilogramu (u DKK)	Visina posebnog poreza po kilogramu (u EUR)
Sirova kava	6,39 DKK	0,86 EUR
Pržena kava	7,67 DKK	0,99 EUR
Ekstrakti kave	16,61 DKK	2,23 EUR

Izvor: izrada autorice prema podacima Europske Komisije; baza podataka o porezima Europe; dostupno na:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=154/1640991600

Latvija posebni porez na kavu primjenjuje od 2000. godine. Predmet oporezivanja je kava (pržena ili nepržena, mljevena ili u zrnu, sa ili bez kofeina), ekstrakti, esencije i koncentracije kave. Latvija kao osnovicu posebnog poreza koristi 100 kilograma neto težine, a posebni porez za kavu u Latviji iznosi 142,29 EUR.

Evidentno je kako su visine posebnih poreza jako male. Vidljivo je kako sve države imaju veće poreze za ekstrakte kave, osim Latvija koja sve kave, odnosno sve predmete oporezivanja oporezuje isto. Hrvatska ima manju visinu posebnog poreza o Danske i Latvije, ali veću od Belgije.

5. ZAKLJUČAK

Jednim od najstarijih poreznih oblika smatraju se trošarine ili posebni porezi. Prema nekim povijesnim dokumentima ovaj oblik poreza bio je poznat već pred kraj 12. stoljeća, a njihov kredibilitet narastao je kroz 16.,17. i 18. stoljeće. Trošarine su neizravni porezi, podrazumijevaju pojedinačan oblik naplaćivanja poreza koji zahvaća samo jedan ili skupinu istih proizvoda, a njihova svrha je identična. Proizvodi koji se oporezuju trošarinama imaju cjenovno neelastičnu potražnju, odnosno rast cijena ovih proizvoda neće znatno utjecati na količinu njihove potrošnje. Proizvodi koji se najčešće oporezuju trošarinama su alkohol, energenti i električna energija te duhan i njegove preradevine. Trošarine su državni porez što znači da služe za financiranje državnog proračuna.

Postoje fiskalni i nefiskalni razlozi uvođenja trošarina, odnosno posebnih poreza. Fiskalni razlog je razumljiv sam po sebi, naime trošarine i posebni porezi su oblik poreza kojim suvremene države ostvaruju vlastite ciljeve te podmiruje javne rashode i financira javna dobra. U mnogim država članicama Europske Unije tri glavna trošarinska proizvoda stvaraju oko 90% cjelokupne zarade trošarinskih prihoda. Nefiskalni razlozi uvođenja trošarina su zdravstveni razlozi, društveni razlozi, razlozi s aspekta ekosustava, gospodarski razlozi, načelo upotrebljivosti te povećanje cijena inozemnih proizvoda.

Republika Hrvatska ima porezni sustav koji je kompaktilan sa odrednicama Europske Unije pa je tme srodan poreznim sustavima drugih država članica. Bitno je diferencirati koji se proizvodi ubrajaju u trošarine, a koji u posebne poreze. Trošarine su skupina koja je prilagođena zahtjevima Europske Unije, te su trošarinski proizvodi duhan, alkohol i energenti. Posebni porezi nisu predmet harmonizacije, svaka država ih određuje zasebno, proizvodi koji se oporezuju posebnim porezom su kava, bezalkoholna pića, motorna vozila te premije osiguranja od automobilske odgovornosti.

Duhan i duhanski proizvodi te kava su poznati po učincima koje ostavljaju na svoje potrošače. Obe skupine proizvoda izazivaju ovisnost, duhan pomoću nikotina, a kava pomoću kofeina. Unatoč navedenom mnogi pronalaze zadovoljstvo u konzumaciji kave i/ili duhana.

Državni proračun je fundamentalni alat financiranja javnih, državnih potreba Republike Hrvatske. Tri su ključne funkcije državnog proračuna: prezentiranje najrelevantnijih ciljeva države, proračun je instrument kojim država regulira ekonomsko stanje te proračun služi kao sustav kontrole za trošenje i prikupljanje proračunskih sredstava. U 2021. godini prihodi od poreza činili su 54,29% ukupnih prihoda proračuna, što samo potvrđuje njihovu važnost.

Najveći dio prihoda od trošarina i posebnih poreza dolazi od trošarina na električnu energiju, a potom od trošarina na duhan i duhanske proizvode. Zbog pandemije COVID-19 u 2020. godini vidljiv je pad svih prihoda, pa tako i prihoda od trošarina. Zanimljivo je kako su duhan i duhanski proizvodi imali najmanji pad prihoda koji je bio samo 1,43% u odnosu na 2019. godinu. Prihodi od posebnog poreza na kavu u 2020. godini pali su za 4,25% u odnosu na prethodnu 2019. godinu. Na razini Europske Unije, Irska i Francuska imaju najvišu trošarinu na paketić od 20 cigareta. Hrvatska se nalazi na 23. mjestu, odnosno ispod prosjeka. Posebni porez na kavu osim Hrvatske koriste Belgija, Danska i Latvija.

Ovisnost o nikotinu smatra se ozbiljnijim problemom od kofeinske ovisnosti, ponajviše zbog učinaka koje konzumacija duhana i duhanskih proizvoda ostavlja na zdravlje. Konzumacija duhana i duhanskih proizvoda navika je mnogih ljudi u zemljama članicama Europske Unije. Države članice obvezne su primjenjivat minimalne stope oporezivanja takvih proizvoda s ciljem smanjenja potrošnje. Potrebno je provoditi detaljnije ekonomske analize kada su u pitanju odluke o povećanju/smanjenju trošarina na duhanske proizvode. Neophodno je podizanje svijesti populacije, a pogotovo mlađe populacije o opasnostima konzumacije duhana. Neovisno o promjenama stopa, trošarine i posebni porezi će i ubuduće držati impresivno mjesto u poreznom sustavu Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Bejaković, P. (2018). Razvoj trošarina u Hrvatskoj. *Političke analize*, 9 (35), 45-50.
2. Carinska Uprava; Donesena je Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode (dostupno na: <https://carina.gov.hr/vijesti/donesena-je-uredba-o-visini-trosarine-na-duhanske-preradjevine-i-duhanske-proizvode/9304>)
3. Carinska Uprava; Trošarinsko oporezivanje – Posebni porez na motorna vozila (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/posebni-porez-na-motorna-vozila-3714/3714>)
4. Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje – opće informacije (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/trosarinsko-oporezivanje-opce-informacije/uvod/3697>)
5. Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje; Visine i način obračuna trošarina na duhan duhanske proizvode (dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/visine-i-nacin-obracuna-trosarina-posebnih-poreza/duhanske-preradjevine-i-duhanski-proizvodi/3630>)
6. Čendo Metzinger, T. i Toth, M. (2020). Metodologija istraživačkog rada za stručne studije, Velika Gorica, Veleučilište Velika Gorica
7. Čulo, I. i Morović, V. (2018). Upravljanje proračunom u Republici Hrvatskoj, Zaprješić, Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprješić
8. Europska Komisija; Excise Duties; Excise Duties on Tobacco (dostupno na: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/excise-duties/excise-duties-tobacco_en)
9. Europske Komisije; baza podataka o porezima Europe; (dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/taxDetails.html?id=27/1640991600)
10. Jelčić, B. (1997). Javne financije, Informator, Zagreb
11. Kesner – Škreb M. (1999). Trošarine. *Financijska praksa*, 23 (6), 765-767.
12. Kuliš, D. (2005). Plaćamo li europske trošarine?. Zagreb, Institut za javne financije (dostupno na: <http://www.ijf.hr/trosarine/trosarine.pdf>)
13. Mijatović, N. (2005). Oporezivanje prometa, Pravni fakultet, Zagreb

14. Ministarstva Financija; Carinska Uprava; Trošarinsko postupanje – izvještaji i statistika; dostupno na: <https://carina.gov.hr/pristup-informacijama/propisi-i-sporazumi/trosarinsko-postupanje/statistika-i-izvjesca/3687>
15. Ministarstvo Financija; Državni proračun 2021. godina, dostupno na: <https://mfin.gov.hr/proracun-86/drzavni-proracun-2021-godina/3116>
16. Proračun.hr, Vodič kroz proračun (dostupno na: <https://www.proracun.hr/Proracun/VodicHome>)
17. Šimović J. i Šimović H. (2006). Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije. Zagreb, Pravni fakultet Zagreb (monografija)
18. Šimurina, N., Dražić Lutilsky, I., Barbić D. i Draglija Kostić, M. (2018). Osnove porezne pismenosti. Narodne Novine. Zagreb.
19. Tax Foundation; Cigarette Taxes in Europe; (dostupno na: <https://taxfoundation.org/cigarette-tax-europe-2021/>)
20. Zakon o posebnom porezu na kavi u bezalkoholna pića, NN 72/13, 121/19, 22/10
21. Zakon o posebnom porezu na motorna vozila, NN 15/13, 108/18, 115/116
22. Zakon o proračunu NN 144/21
23. Zakon o trošarinama, NN 106/18, 121/19, 144/21
24. Zakon o trošarinama, Uredba o visini trošarine na duhanske prerađevine i duhanske proizvode, NN 33/2020-715

POPIS SLIKA

Slika 1: Trošarine i posebni porezi	7
Slika 2: Sastavni dijelovi državnog proračuna	30
Slika 3: Trošarine na cigarete u Europskoj Uniji	36

POPIS TABLICA

Tablica 1: Visina trošarine na duhan i duhanske preradevine	15
Tablica 2: Visina trošarina na alkohol	18
Tablica 3: Visina trošarina za male nezavisne pivovare	19
Tablica 4: Visina trošarine za energente i električnu energiju	21
Tablica 5: Visina posebnog poreza na kavu	24
Tablica 6: Iznosi posebnih poreza na bezalkoholna pića prema sadržaju šećera	27
Tablica 7: Visina trošarina na cigare i cigarilose u članicama Europske Unije za 2021. godinu.	37
Tablica 8: Visine posebnog poreza na kavu u Belgiji	40
Tablica 9: Visina posebnog poreza na kavu u Danskoj	40

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Udio prihoda od poreza u državnom proračunu u 2021. godini	31
Grafikon 2: Ukupni prihodi od trošarina i posebnih prihoda u proračunu (period 2018.-2021. godina)	32
Grafikon 3: Prihodi od trošarina i posebnih poreza u 2021. godini	33
Grafikon 4: Iznos trošarina na duhan u periodu od 2018. do 2021. godine	34
Grafikon 5: Iznos poreza na kavu u periodu od 2018. do 2021. godine	35

SAŽETAK:

Trošarine su specifičan oblik neizravnih poreza. Ovo je jedan od najstarijih poreznih oblika, a u Hrvatskoj se primjenjuju od 1993. godine. proizvodi koji se najčešće oporezuju trošarinama su duhan i njegove preradevine, električna energija i energenti te alkohol i alkoholna pića. Prihodi od trošarina i posebnih poreza čine značajan dio ukupnih prihoda državnog proračuna. Cilj rada je prikazivanje procesa oporezivanja trošarinama, također cilj je pojašnjavanje uloge trošarina u poreznom sustavu kako bi se shvatio njihov značaj. Cilj je prikazati prihode od trošarina u Republici Hrvatskoj te prikazivanje visina trošarina u Europskoj Uniji. Fokus je stavljen na trošarinsko oporezivanje duhana i duhanskih proizvoda te na posebne poreze na kavu. Odgovoreno je pitanje o prostoru za povećanje visina trošarina.

Ključne riječi: trošarine, posebni porezi, duhan, duhanske preradevine, kava

SUMMARY:

Excise duties are a specific form of indirect taxes. This is one of the oldest forms of taxation, in Croatia it has been applied since 1993. The products that are most often taxed with excise duties are tobacco and tobacco products; energy and electricity products; alcohol and alcoholic beverages. Revenues from excise duties and special taxes make up a significant part of the total revenues of the state budget. The aim of the work is to show the process of taxation with excise duties, also the aim is to clarify the role of excise duties in the tax system for better understand in of their significance. The goal is to show revenues from excise duties in the Republic of Croatia and to show the amounts of excise duties in the European Union. The focus is put on excise taxation of tobacco and tobacco products and special taxes on coffee. The question about the scope for increasing excise duties has been answered.

Keywords: excise duties, special taxes, tobacco, tobacco products, coffee